

Robert Tocha

Podróże w czasie

**Program nauczania historii
w szkole podstawowej**

Spis treści

1. Reforma programowa a rola szkoły podstawowej	3
2. Treści nauczania programu	5
2.1. Ramowy podział treści nauczania historii w poszczególnych klasach	6
2.2. Środki i pomoce dydaktyczne niezbędne w realizacji treści programu	9
3. Cele edukacyjne	11
3.1. Cele kształcenia – wymagania ogólne.....	11
3.2. Treści nauczania – wymagania szczegółowe	12
3.3. Cele wychowania	26
4. Materiał nauczania	27
5. Procedury osiągania celów	85
6. Opis założonych osiągnięć ucznia.....	87
6.1. Uczeń zna	87
6.2. Uczeń rozumie	87
6.3. Uczeń potrafi	88
7. Ocenianie osiągnięć ucznia	89
7.1. Kryteria wymagań ogólnych na poszczególne oceny z historii	90
8. Ewaluacja	94
8.1. Cele ewaluacji	94
8.2. Kryteria ewaluacji	94
8.3. Pytania kluczowe	94
8.4. Metody zbierania danych	94
8.5. Przykładowe ankiety dla uczniów	94

1. Reforma programowa a rola szkoły podstawowej

Zainicjowana w 2016 r. reforma polskiego systemu edukacji jest, zdaniem jej autorów, odpowiedzią na oczekiwania większości Polaków dotyczące rozwiązania największych problemów dotychczasowego systemu edukacji.

Wśród nich na plan pierwszy wysuwają się słabe wyniki kształcenia. Inny problem, szczególnie istotny z punktu widzenia obecności historii w szkole, to dotychczasowy układ treści historycznych realizowanych w III etapie edukacyjnym (gimnazjum). Usunięcie wydarzeń obejmujących XX wiek, a więc najistotniejszych z punktu widzenia rozumienia dzisiejszego świata, i przesunięcie ich do IV etapu edukacyjnego (szkoła ponadgimnazjalna), stwarzało zagrożenie, że część uczniów w ogóle nie zapozna się z historią tego okresu. Koniecznością stało się więc wprowadzenie zmian, które zapobiegą temu niekorzystnemu zjawisku.

Zaplanowana na wiele lat reforma edukacji wprowadza nowy ustrój szkolny, w którym powraca się do 8-letniej szkoły podstawowej, 4-letniego liceum oraz 5-letniego technikum. Reforma edukacji zakłada nie tylko wprowadzenie nowego ustroju szkolnego, ale też nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego. Autorzy nowej podstawy programowej z historii wskazują, że to właśnie ten przedmiot jest skarbnicą zbiorowej pamięci. Uczniowie będą mieć do czynienia z historią na wielu przecinających się płaszczyznach – od poznania przeszłości tzw. małej ojczyzny, przez losy kraju, jego najbliższych sąsiadów, aż po dzieje powszechne. Zadaniem historii ma być także kształtowanie zdolności humanistycznych, sprawności językowej, umiejętności samodzielnego poszukiwania wiedzy i korzystania z różnorodnych źródeł informacji, a także formułowania oraz wypowiedzania własnych opinii.

Według autorów reformy edukacji na plan pierwszy na każdym etapie edukacyjnym w szkole podstawowej powinno się wysuwać kształtowanie i rozwijanie postawy patriotycznej przy jednoczesnym poszanowaniu dorobku innych narodów. Zadaniem szkoły jest też wprowadzenie ucznia w świat wiedzy historycznej z należytą dbałością o jego harmonijny rozwój intelektualny, etyczny, emocjonalny, społeczny i fizyczny.

W podstawie programowej do nauczania historii w IV klasie szkoły podstawowej wskazane jest, że rolą tego przedmiotu jest poznanie ważnych wydarzeń z dziejów narodu polskiego, w szczególności za pomocą dokonań wybitnych postaci historycznych, a także zapoznanie uczniów z symbolami narodowymi, państwowymi i religijnymi. Zadaniem nauczania historii jest wyjaśnienie ich znaczenia oraz kształtowanie wobec nich szacunku.

Uczeń klasy IV zostaje wprowadzony w kształcenie historyczne zarówno przez poznawanie losów własnej rodziny, jak i prezentację sylwetek wybitnych polskich postaci historycznych. Rozwiązanie propedeutyczne zastosowane w klasie IV w kolejnych klasach przechodzi w chronologiczny układ opisu dziejów – od starożytności aż do czasów współczesnych.

Nowy sposób nauczania w szkole podstawowej ma nie tylko zapewnić młodzieży dobry start w dorosłość, ale też określić minimalny akceptowalny poziom wykształcenia. Temu drugiemu celowi służy sformułowanie w podstawie programowej wiadomości oraz umiejętności zdobywanych przez uczniów na kolejnych etapach edukacji w języku wymagań ogólnych i szczegółowych.

W nowym systemie edukacji nauczyciel ma być przewodnikiem, który pomoże uczniowi wejść w rolę odkrywcy poszukującego wiedzy umożliwiającej zrozumienie otaczającej rzeczywistości w powiązaniu z historią. Nauczyciel ma pomóc dostrzec związki przyczynowo-skutkowe między najważniejszymi wydarzeniami i procesami historycznymi, a także ukazać różnorodne przykłady wpływu przeszłości na współczesność.

Jednocześnie praca nauczyciela powinna być ukierunkowana na kształtowanie konkretnych umiejętności i właściwych postaw. W tym kontekście szczególnie ważnym zadaniem jest przygotowanie ucznia do życia w społeczeństwie informacyjnym. Dlatego podczas prowadzonych zajęć nauczyciel musi stwarzać warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, w szczególności z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych. Ponieważ środki społecznego przekazu odgrywają coraz większą rolę zarówno w życiu

społecznym, jak i indywidualnym, nauczyciel powinien poświęcić dużo uwagi edukacji medialnej, czyli kształtowaniu umiejętności właściwego odbioru i wykorzystania mediów.

Jednakże do zadań szkoły podstawowej należy nie tylko wyposażenie ucznia w niezbędną wiedzę i konieczne umiejętności. W procesie kształcenia ogólnego celem szkoły podstawowej jest kształtowanie postaw sprzyjających dalszemu rozwojowi ucznia, zarówno w wymiarze indywidualnym (uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej), jak i społecznym (patriotyzm, postawa obywatelska wyrażająca się w aktywności na forum klasy, szkoły i społeczności lokalnej, postawa poszanowania prawa, tradycji i kultury własnego narodu, a także innych kultur i tradycji, wrażliwość społeczna). Ponadto szkoła powinna podejmować wszelkie możliwe działania w celu zapobiegania przejawom dyskryminacji i nietolerancji, kształtując w uczniu postawę otwartości.

2. Treści nauczania programu

Niniejszy program jest przeznaczony do nauczania historii na podstawie podręczników wydanych w serii *Podróże w czasie* autorstwa Tomasza Małkowskiego.

Zawarte w programie treści są zgodne z podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej przygotowaną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i ujętą w załączniku do rozporządzenia z dnia 14 lutego 2017 r.¹ Natomiast układ treści oraz sposób i czas ich realizacji to propozycja Gdańskiego Wydawnictwa Oświatowego.

Treści te zostały podzielone na zagadnienia, których realizacja odbywa się w pięcioletnim cyklu nauczania, przy założeniu, że w klasie IV uczniowie mają jedną godzinę historii tygodniowo, a w klasach V, VI, VII i VIII – dwie godziny.

2.1. Ramowy podział treści nauczania historii w poszczególnych klasach

Klasa IV

1. Co to jest historia?
2. O mierzeniu czasu
3. Jak poznać przeszłość?
4. Moja rodzina
5. Ojczyzna małych ojczyzn
6. Polskie symbole i święta narodowe
7. Legendy o początkach Polski

*Dawni Słowianie*²

8. Chrzest Polski

¹ Zob. rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356).

² Kursywą oznaczono treści dodatkowe.

Początki chrześcijaństwa w Polsce

9. Pierwszy król Polski

Wojna Bolesława Krzywoustego z Niemcami

Zakony w Polsce

10. Król Kazimierz Wielki

11. Unia Polski z Litwą

Rycerze i ich zamki

12. Wielka wojna z zakonem krzyżackim

Polska spichlerzem Europy

13. O Akademii Krakowskiej

Złoty wiek kultury polskiej

14. Założyciel Zamościa

Warszawa stolicą Polski

15. Potop

16. Bitwa pod Wiedniem

W czasach Stanisława Augusta

17. Powstanie kościuszkowskie

18. Jak powstał *Mazurek Dąbrowskiego*?

19. Powstanie styczniowe

O polską mowę

20. Polska laureatka Nagrody Nobla

21. Odzyskanie niepodległości

Wojna polsko-radziecka

22. Polskie osiągnięcia

23. Szare Szeregi

24. O żołnierzach niezłomnych

25. Papież Polak

26. Pokojowa rewolucja Solidarności

Klasa V

I. Cywilizacje starożytne

II. Bizancjum i świat islamu

III. Średniowieczna Europa

IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy

V. Polska w okresie wczesnopiastowskim

VI. Polska w okresie rozbitcia dzielnicowego

VII. Polska w XIV i XV wieku

Klasa VI

VIII. Wielkie odkrycia geograficzne

IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim

X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów

XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku

XII. Europa w XVII i XVIII wieku

XIII. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII wieku

XIV. Powstanie Stanów Zjednoczonych

XV. Wielka rewolucja we Francji

XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej

XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII wieku

XVIII. Epoka napoleońska

Klasa VII

XIX. Europa po kongresie wiedeńskim

XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848

XXI. Europa w okresie Wiosny Ludów

XXII. Powstanie styczniowe

XXIII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku

XXIV. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku

XXV. I wojna światowa

XXVI. Sprawa polska w czasie I wojny światowej

XXVII. Europa i świat po I wojnie światowej

XXVIII. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej

XXIX. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939

XXX. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej

XXXI. Droga do wojny

Klasa VIII

XXXII. Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r. Agresja Niemiec (1 września) i

Związku Sowieckiego (17 września)

XXXIII. II wojna światowa i jej etapy

XXXIV. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką

XXXV. Sprawa polska w czasie II wojny światowej

XXXVI. Świat po II wojnie światowej

XXXVII. Początki komunizmu w Polsce

XXXVIII. Stalinizm w Polsce i jego skutki

XXXIX. Polska w latach 1957–1981

XL. Dekada 1981–1989

XLI. Narodziny III Rzeczypospolitej

XLII. Miejsce Polski w świecie współczesnym

2.2. Środki i pomoce dydaktyczne niezbędne w realizacji treści programu

Prawidłowa realizacja programu nauczania wymaga wyposażenia ucznia w pakiet niezbędnych pomocy i środków dydaktycznych, które zapewnią skuteczne i właściwe opanowanie zawartych w niniejszym programie treści.

Należą do nich:

- podręcznik^{*3},
- zeszyt ćwiczeń^{*},
- atlas historyczny.

Natomiast nauczyciel powinien posiadać niezbędną dokumentację (rozkład materiału, wymagania edukacyjne na poszczególne oceny, przedmiotowy system oceniania), a także zestaw pomocy dydaktycznych, w którego skład wchodzi:

- podręcznik w wersji dla nauczyciela^{*},
- sprawdziany^{*},
- karty pracy^{*},

³ Gwiazdką oznaczono publikacje Gdańskiego Wydawnictwa Oświatowego.

- filmy edukacyjne*,
- mapy ściennie,
- plansze,
- plany,
- schematy,
- wykresy,
- ilustracje,
- materiały audio,
- sprzęt techniczny umożliwiający odtwarzanie materiałów zawartych na płycie CD oraz innych materiałów audio i wideo.

3. Cele edukacyjne

3.1. Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna

1. Odróżnianie przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.
2. Posługiwanie się podstawowymi określeniami czasu historycznego: epoka, okres p.n.e., okres n.e., tysiąclecie, wiek, rok.
3. Obliczanie upływu czasu między wydarzeniami historycznymi.
4. Umieszczanie procesów, zjawisk i faktów historycznych w czasie oraz porządkowanie ich i ustalanie związków przyczynowo-skutkowych.
5. Dostrzeganie zmian w życiu politycznym i społecznym oraz ciągłości w rozwoju kulturowym.

II. Analiza i interpretacja historyczna

1. Krytyczne analizowanie informacji uzyskanych z różnych źródeł (w tym kartograficznych), próba wyciągania z nich wniosków.
2. Lokalizacja w przestrzeni procesów, zjawisk i faktów historycznych przy wykorzystaniu map i planów w różnych skalach.
3. Rozróżnianie w narracji historycznej warstwy informacyjnej, wyjaśniającej i oceniającej.
4. Objaśnianie związków przyczynowo-skutkowych, analizowanie zjawisk i procesów historycznych.
5. Dostrzeganie potrzeby poznawania przeszłości dla rozumienia procesów zachodzących we współczesności.

III. Tworzenie narracji historycznej

1. Konstruowanie ciągów narracyjnych przy wykorzystaniu zdobytych informacji źródłowych.
2. Posługiwanie się pojęciami historycznymi i wyjaśnianie ich znaczenia.
3. Przedstawianie argumentów uzasadniających własne stanowisko w odniesieniu do procesów i postaci historycznych.
4. Tworzenie krótkich i długich wypowiedzi: planu, notatki, rozprawki, prezentacji.

3.2. Treści nauczania – wymagania szczegółowe

KLASA IV

I. Elementy historii rodzinnej i regionalnej. Uczeń:

- 1) zbiera informacje na temat historii swojej rodziny, gromadzi pamiątki rodzinne i opowiada o nich;
- 2) poznaje historię i tradycje swojej okolicy i ludzi dla niej szczególnie zasłużonych; zna lokalne zabytki i opisuje ich dzieje.

II. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego. Uczeń:

- 1) zna symbole narodowe (barwy, godło, hymn państwowy), najważniejsze święta narodowe i państwowe, potrafi wytłumaczyć ich znaczenie;
- 2) zna legendy o początkach państwa polskiego;
- 3) wiąże najważniejsze zabytki i symbole kultury polskiej z właściwymi regionami.

III. Refleksja nad historią jako nauką. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, na czym polega praca historyka;
- 2) wskazuje sposoby mierzenia czasu w historii i posługuje się pojęciami chronologicznymi;
- 3) rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych;
- 4) odróżnia historię od dziejów legendarnych.

IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o:

- 1) księciu Mieszku i czeskiej Dobrawie – chrzcie Polski;
- 2) Bolesławie Chrobrym – pierwszym królu – i zjeździe w Gnieźnie;
- 3) ostatnim z Piastów – Kazimierzu Wielkim;
- 4) królowej Jadwidze, Władysławie Jagielle, Zawiszy Czarnym, unii polsko-litewskiej i zwycięstwie grunwaldzkim;
- 5) Mikołaju Koperniku i krakowskich żakach;
- 6) Janie Zamoyskim – wodzu i mężu stanu;
- 7) bohaterach wojen XVII wieku – przeorze Augustynie Kordeckim, hetmanie Stefanie Czarnieckim i królu Janie III Sobieskim;

- 8) Tadeuszu Kościuszcze i kosynierach spod Raławic;
- 9) Janie Henryku Dąbrowskim i Józefie Wybickim oraz polskim hymnie;
- 10) Romualdzie Traugucie i powstańczym państwie;
- 11) laureatce Nagrody Nobla – Marii Skłodowskiej-Curie;
- 12) Józefie Piłsudskim i jego żołnierzach;
- 13) Eugeniuszu Kwiatkowskim i budowie Gdyni;
- 14) „Zośce”, „Alku”, „Rudym” i „Szarych Szeregach”;
- 15) żołnierzach niezłomnych – Witoldzie Pileckim i Danucie Siedzikównie „Ince”;
- 16) papieżu Janie Pawle II;
- 17) „Solidarności” i jej bohaterach.

Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem.

1. Piastowie. Plemiona słowiańskie i ich warunki życia na terenie dzisiejszej Polski. Ród Piastów – legendy związane z rodem.
2. Chrzest Polski. Chrystianizacja i przemiany kulturowe na ziemiach polskich. Misja św. Wojciecha. Nowe słowa i nowe znaczenie starych słów w języku polskim.
3. Wojny z Niemcami. Obrona kraju, wojowie. Obrona Głogowa.
4. Zakony w Polsce. Rozwój piśmiennictwa i rolnictwa.
5. Zamki i rycerze. Znaczenie, uzbrojenie, obyczaje.
6. Złoty wiek kultury polskiej. Osiągnięcia architektury i sztuki – Wawel.
7. Gdańsk – Polska spichlerzem Europy. Miasto, port, rozwój handlu zbożem.
8. Zygmunt III Waza. Warszawa stolicą Polski.
9. Obiady czwartkowe króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Rozkwit kultury za ostatniego króla.
10. Strajk dzieci we Wrześni. Udręki niewoli, germanizacja, rusyfikacja.
11. Bitwa Warszawska. Ocalenie Polski przed najazdem bolszewickim.

KLASY V–VIII

I. Cywilizacje starożytne. Uczeń:

- 1) porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym i wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej;

- 2) lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje Starożytnego Wschodu (Mezopotamii, Egiptu i Izraela), cywilizacje nad wielkimi rzekami (Indie i Chiny) oraz cywilizacje starożytnej Grecji i Rzymu;
- 3) charakteryzuje strukturę społeczeństwa i system wierzeń w Egipcie, Grecji i Rzymie, religię starożytnego Izraela; wyjaśnia różnicę między politeizmem a monoteizmem;
- 4) umiejscawia w czasie i zna różne systemy sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Egipcie, Atenach peryklejskich i Rzymie;
- 5) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, prawie, architekturze, sztuce, literaturze;
- 6) umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny oraz rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa.

II. Bizancjum i świat islamu. Uczeń:

- 1) umiejscawia w czasie i przestrzeni zasięg ekspansji arabskiej i wyjaśnia wpływ cywilizacji muzułmańskiej na Europę;
- 2) lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i rozpoznaje osiągnięcia kultury bizantyjskiej (prawo, architektura, sztuka).

III. Średniowieczna Europa. Uczeń:

- 1) umiejscawia w czasie i przestrzeni państwo Franków;
- 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni nowe państwa w Europie;
- 3) wyjaśnia przyczyny i skutki rozłamu w Kościele w XI wieku oraz opisuje relacje między władzą cesarską a papieską;
- 4) charakteryzuje przyczyny i skutki krucjat.

IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń:

- 1) przedstawia instytucje systemu lennego, wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu;
- 2) opisuje warunki życia średniowiecznego miasta i wsi;
- 3) porównuje kulturę rycerską i kulturę miejską, opisuje charakterystyczne cechy wzoru rycerza średniowiecznego, rozpoznaje zabytki kultury średniowiecza, wskazuje różnice między stylem romańskim a stylem gotyckim;

- 4) wyjaśnia rolę Kościoła (w tym zakonów) w dziedzinie nauki, architektury, sztuki i życia codziennego.

V. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń:

- 1) sytuuje w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów oraz przedstawia jego genezę;
- 2) wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa kulturowe, społeczne i polityczne chrystianizacji Polski;
- 3) charakteryzuje rozwój i kryzys monarchii Bolesława Chrobrego i Mieszka II;
- 4) charakteryzuje odbudowę i rozwój państwa Piastów za rządów Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego;
- 5) przedstawia dokonania Bolesława Krzywoustego; opisuje konflikt z Cesarstwem Niemieckim;
- 6) opisuje społeczeństwo Polski pierwszych Piastów.

VI. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Uczeń:

- 1) umieszcza w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbicia dzielnicowego;
- 2) opisuje przyczyny oraz wskazuje skutki rozbicia dzielnicowego;
- 3) umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi oraz zagrożeniem najazdami tatarskimi w okresie rozbicia dzielnicowego;
- 4) opisuje przemiany społeczne i gospodarcze, z uwzględnieniem ruchu osadniczego;
- 5) charakteryzuje proces zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII i XIV wieku, wskazując na rolę władców piastowskich (ze szczególnym uwzględnieniem roli Władysława Łokietka) oraz Kościoła.

VII. Polska w XIV i XV wieku. Uczeń:

- 1) opisuje rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV i XV wieku;
- 2) analizuje dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej (system obronny, urbanizacja kraju, prawo, nauka) oraz w polityce zagranicznej;
- 3) opisuje związki Polski z Węgrami w XIV i XV wieku;
- 4) wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Wielkim Księstwem Litewskim;

- 5) charakteryzuje dokonania w dziedzinie polityki wewnętrznej i zagranicznej Jagiellonów w XV wieku;
- 6) porządkuje i umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w XIV i XV wieku;
- 7) charakteryzuje rozwój monarchii stanowej i uprawnień stanu szlacheckiego (rozwój przywilejów szlacheckich do konstytucji *nihil novi*).

VIII. Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń:

- 1) wyjaśnia przyczyny i ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno-gospodarcze i kulturowe Europy oraz Nowego Świata;
- 2) umieszcza w czasie i przestrzeni wyprawy Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana oraz sytuuje w przestrzeni posiadłości kolonialne Portugalii i Hiszpanii.

IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń:

- 1) rozpoznaje charakterystyczne cechy renesansu europejskiego; charakteryzuje największe osiągnięcia Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Rafaela Santi, Erazma z Rotterdamu, Mikołaja Kopernika, Galileusza i Jana Gutenberga;
- 2) wymienia przyczyny i następstwa reformacji, opisuje cele i charakteryzuje działalność Marcina Lutra i Jana Kalwina oraz przedstawia okoliczności powstania Kościoła anglikańskiego;
- 3) wyjaśnia cele zwołania soboru trydenckiego i charakteryzuje reformę Kościoła katolickiego;
- 4) umieszcza w czasie i opisuje najważniejsze wydarzenia w dziedzinie polityki wewnętrznej ostatnich Jagiellonów;
- 5) charakteryzuje politykę zagraniczną ostatnich Jagiellonów, ze szczególnym uwzględnieniem powstania Prus Książęcych;
- 6) opisuje model polskiego życia gospodarczego w XVI wieku, uwzględniając działalność gospodarczą polskiej szlachty i rolę chłopów;
- 7) przedstawia największe osiągnięcia polskiego renesansu i reformacji, uwzględniając twórczość Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Andrzeja Frycza Modrzewskiego; rozpoznaje obiekty sztuki renesansowej na ziemiach polskich;

- 8) przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej między Polską a Litwą (1569) i jej główne postanowienia.

X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:

- 1) charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej; wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej;
- 2) wyjaśnia okoliczności uchwalenia artykułów henrykowskich i przedstawia zasady wolnej elekcji; omawia przebieg i rezultaty pierwszych wolnych elekcji;
- 3) opisuje panowanie Stefana Batorego, ze szczególnym uwzględnieniem jego polityki zewnętrznej.

XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku. Uczeń:

- 1) wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Rosją, Szwecją i Turcją;
- 2) wyjaśnia przyczyny, cele i następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie;
- 3) omawia przebieg i znaczenie potopu szwedzkiego;
- 4) sytuje w czasie, lokalizuje i omawia najważniejsze bitwy w XVII wieku;
- 5) dokonuje oceny następstw politycznych, społecznych i gospodarczych wojen w XVII wieku;
- 6) rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie.

XII. Europa w XVII i XVIII wieku. Uczeń:

- 1) charakteryzuje, na przykładzie Francji Ludwika XIV, ustrój monarchii absolutnej oraz wymienia główne cechy monarchii parlamentarnej, wykorzystując informacje o ustroju Anglii;
- 2) opisuje idee Oświecenia, podaje przykłady ich zastosowania w nauce, literaturze, architekturze i sztuce;
- 3) charakteryzuje zasadę trójpodziału władzy Karola Monteskiusza i zasadę umowy społecznej Jakuba Rousseau;
- 4) charakteryzuje reformy oświeceniowe wprowadzone w Prusach, Rosji i Austrii.

XIII. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII wieku. Uczeń:

- 1) omawia przyczyny i charakteryzuje przejawy kryzysu państwa w epoce saskiej;
- 2) charakteryzuje projekty reform ustrojowych Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Konarskiego;
- 3) omawia zjawiska świadczące o postępie gospodarczym, rozwoju kultury i oświaty;
- 4) ocenia pozycję międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich.

XIV. Powstanie Stanów Zjednoczonych. Uczeń:

- 1) omawia przyczyny i następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość;
- 2) wymienia instytucje ustrojowe Stanów Zjednoczonych, wyjaśnia ich funkcjonowanie; ocenia sposób, w jaki konstytucja amerykańska realizowała w praktyce zasadę trójpodziału władzy;
- 3) przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.

XV. Wielka rewolucja we Francji. Uczeń:

- 1) wyjaśnia główne przyczyny rewolucji i ocenia jej rezultaty;
- 2) analizuje i objaśnia zasady zawarte w Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela.

XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń:

- 1) podaje przykłady naprawy państwa za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, w tym osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej;
- 2) charakteryzuje cele i konsekwencje konfederacji barskiej;
- 3) sytuje w czasie obrady Sejmu Wielkiego oraz uchwalenie Konstytucji 3 maja; wymienia reformy Sejmu Wielkiego oraz najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja;
- 4) wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i przedstawia jej następstwa;
- 5) rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu.

XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII wieku. Uczeń:

- 1) sytuje w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiorze;

- 2) przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego;
- 3) rozróżnia przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne upadku Rzeczypospolitej.

XVIII. Epoka napoleońska. Uczeń:

- 1) charakteryzuje zmiany polityczne w Europie w okresie napoleońskim i przemiany społeczno-gospodarcze;
- 2) opisuje okoliczności utworzenia Legionów Polskich oraz omawia ich historię;
- 3) opisuje powstanie Księstwa Warszawskiego, jego ustrój i terytorium;
- 4) przedstawia stosunek Napoleona do sprawy polskiej oraz postawę Polaków wobec Napoleona.

XIX. Europa po kongresie wiedeńskim. Uczeń:

- 1) omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy, w tym do ziem polskich;
- 2) charakteryzuje najważniejsze przejawy rewolucji przemysłowej (wynałazki i ich zastosowania, obszary uprzemysłowienia, zmiany struktur społecznych i warunków życia).

XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń:

- 1) wskazuje na mapie podział polityczny ziem polskich po kongresie wiedeńskim;
- 2) charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskiego – ustrój, osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji;
- 3) przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagania i następstwa powstania dla Polaków w różnych zaborach;
- 4) omawia położenie Polaków w zaborach pruskim i austriackim, na obszarze ziem zabranych oraz w Rzeczypospolitej Krakowskiej;
- 5) charakteryzuje główne nurty oraz postacie Wielkiej Emigracji i ruch spiskowy w kraju.

XXI. Europa w okresie Wiosny Ludów. Uczeń:

- 1) wymienia wydarzenia związane z walką z porządkiem wiedeńskim, charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w Europie;

- 2) omawia przyczyny i skutki powstania krakowskiego oraz Wiosny Ludów na ziemiach polskich.

XXII. Powstanie styczniowe. Uczeń:

- 1) omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania, w tym „rewolucję moralną” 1861–1862;
- 2) dokonuje charakterystyki działań powstańczych z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, przebiegu powstania w swoim regionie;
- 3) omawia uwłaszczenie chłopów w zaborze rosyjskim oraz porównuje z uwłaszczeniem w pozostałych zaborach;
- 4) charakteryzuje formy represji popowstaniowych.

XXIII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:

- 1) opisuje sytuację polityczną w Europie w II połowie XIX wieku, w tym procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec;
- 2) prezentuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych;
- 3) wyjaśnia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX wieku;
- 4) wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany obyczajowe.

XXIV. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:

- 1) wyjaśnia cele i opisuje metody działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – rusyfikacja, germanizacja (Kulturkampf), autonomia galicyjska;
- 2) opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców – trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy;
- 3) opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków;
- 4) omawia narodziny i pierwsze lata istnienia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy);
- 5) wyjaśnia społeczne i narodowe aspekty rewolucji w latach 1905–1907;
- 6) charakteryzuje spór orientacyjny w latach 1908–1914.

XXV. I wojna światowa. Uczeń:

- 1) omawia najważniejsze konflikty między mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX wieku;
- 2) wymienia główne przyczyny wojny – polityczne i gospodarcze, pośrednie i bezpośrednie;
- 3) omawia specyfikę działań wojennych: wojna pozycyjna, manewrowa, działania powietrzne i morskie;
- 4) charakteryzuje postęp techniczny w okresie I wojny światowej;
- 5) opisuje rewolucję i wojnę domową w Rosji.

XXVI. Sprawa polska w czasie I wojny światowej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu wojny;
- 2) omawia umiędzynarodowienie sprawy polskiej: akt 5 listopada 1916 r., rola Stanów Zjednoczonych i rewolucji rosyjskich, deklaracja z 3 czerwca 1918 r.;
- 3) ocenia polski wysiłek zbrojny i dyplomatyczny, wymienia prace państwowotwórcze podczas wojny.

XXVII. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń:

- 1) opisuje kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny;
- 2) charakteryzuje postanowienia konferencji paryskiej oraz traktatu w Locarno; ocenia funkcjonowanie Ligi Narodów i ład wersalski;
- 3) charakteryzuje oblicza totalitaryzmu (włoskiego faszyzmu, niemieckiego narodowego socjalizmu, systemu sowieckiego): ideologię i praktykę.

XXVIII. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:

- 1) omawia formowanie się centralnego ośrodka władzy państwowej – od październikowej deklaracji Rady Regencyjnej do „Małej Konstytucji”;
- 2) przedstawia proces wykuwania granic: wersalskie decyzje a fenomen Powstania Wielkopolskiego i powstań śląskich (zachód) – federacyjny dylemat a inkorporacyjny rezultat (wschód);
- 3) opisuje wojnę polsko-bolszewicką i jej skutki (pokój ryski).

XXIX. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939. Uczeń:

- 1) charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego;
- 2) charakteryzuje ustrój polityczny Polski na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r.;
- 3) omawia kryzys demokracji parlamentarnej w Polsce – przyczyny, przebieg i skutki przewrotu majowego;
- 4) opisuje polski autorytaryzm – rządy sanacji, zmiany ustrojowe (konstytucja kwietniowa z 1935 r.);
- 5) przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (system sojuszy i politykę równowagi).

XXX. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje społeczną, narodowościową i wyznaniową strukturę państwa polskiego;
- 2) omawia skutki światowego kryzysu gospodarczego na ziemiach polskich;
- 3) ocenia osiągnięcia gospodarcze II Rzeczypospolitej, a zwłaszcza powstanie Gdyni, magistrali węglowej i Centralnego Okręgu Przemysłowego;
- 4) podaje najważniejsze osiągnięcia kulturalne i naukowe Polski w okresie międzywojennym.

XXXI. Droga do wojny. Uczeń:

- 1) omawia japońską agresję na Dalekim Wschodzie;
- 2) przedstawia ekspansję Włoch i wojnę domową w Hiszpanii;
- 3) opisuje politykę hitlerowskich Niemiec – rozbijanie systemu wersalsko-lokarneńskiego: od remilitaryzacji Nadrenii do układu w Monachium;
- 4) charakteryzuje politykę ustępstw Zachodu wobec Niemiec Hitlera;
- 5) wymienia konsekwencje paktu Ribbentrop–Mołotow.

XXXII. Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:

- 1) charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej;
- 2) opisuje i omawia etapy wojny obronnej i wskazuje na mapach położenia stron walczących;

- 3) podaje przykłady szczególnego bohaterstwa Polaków, np. obrona poczty w Gdańsku, walki o Westerplatte, obrona wieży spadochronowej w Katowicach, bitwy pod Mokłą i Wizną, bitwa nad Bzurą, obrona Warszawy, obrona Grodna, bitwa pod Kockiem.

XXXIII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:

- 1) przedstawia oraz sytuuje w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne);
- 2) charakteryzuje politykę Niemiec na terenach okupowanej Europy; przedstawia zagładę Żydów oraz Romów i eksterminację innych narodów; zna przykłady bohaterstwa Polaków ratujących Żydów z Holocaustu;
- 3) wyjaśnia przyczyny klęski państw Osi;
- 4) wymienia główne decyzje konferencji wielkiej trójki (Teheran, Jałta, Poczdam);
- 5) przedstawia bezpośrednie skutki II wojny światowej, w tym problem zmiany granic i przesiedleń ludności.

XXXIV. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:

- 1) porównuje założenia i metody polityki niemieckiej i sowieckiej w okupowanej Polsce;
- 2) wymienia przykłady zbrodni niemieckich i sowieckich (Palmiry, Katyń, kaźń profesorów lwowskich, Zamojszczyzna);
- 3) wyjaśnia przyczyny i rozmiary konfliktu polsko-ukraińskiego (rzeź wołyńska) na Kresach Wschodnich;
- 4) charakteryzuje polityczną i militarną działalność polskiego państwa podziemnego, w tym formy oporu wobec okupantów;
- 5) wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu powstania warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów i Związku Sowieckiego wobec powstania.

XXXV. Sprawa polska w czasie II wojny światowej. Uczeń:

- 1) przedstawia okoliczności powstania i omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na wychodźstwie;
- 2) umieszcza w czasie i przestrzeni działania polskich formacji na różnych frontach i obszarach toczącej się wojny;

3) przedstawia politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej.

XXXVI. Świat po II wojnie światowej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje bezpośrednie skutki II wojny światowej, wyróżniając następstwa polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe, z uwzględnieniem powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych;
- 2) wyjaśnia przyczyny i skutki rozpadu koalicji antyhitlerowskiej oraz opisuje początki zimnej wojny;
- 3) opisuje okoliczności powstania NRD i RFN;
- 4) wskazuje na mapie państwa NATO i Układu Warszawskiego, charakteryzując oba bloki polityczno-wojskowe;
- 5) omawia sytuację w ZSRS i państwach jego strefy wpływów z uwzględnieniem wydarzeń na Węgrzech w 1956 r. i w Czechosłowacji w 1968 r.;
- 6) określa przyczyny, umieszcza w czasie i przestrzeni procesy dekolonizacyjne i ocenia ich następstwa;
- 7) wymienia konflikty doby zimnej wojny, w tym wojny w Korei, Wietnamie i Afganistanie oraz omawia skutki blokady Berlina i kryzysu kubańskiego;
- 8) opisuje przebieg konfliktu na Bliskim Wschodzie;
- 9) omawia przemiany w Chinach po II wojnie światowej;
- 10) wyjaśnia przyczyny oraz lokalizuje w czasie i przestrzeni proces rozpadu ZSRS na przełomie lat 80. i 90., a także wyjaśnia jego następstwa;
- 11) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–1991;
- 12) przedstawia cele i główne etapy rozwoju Unii Europejskiej;
- 13) opisuje najważniejsze przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej.

XXXVII. Początki komunizmu w Polsce. Uczeń:

- 1) przedstawia okoliczności przejścia władzy w Polsce przez komunistów (rola Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, referendum ludowe, wybory w 1947 r.);
- 2) charakteryzuje postawy Polaków wobec nowych władz ze szczególnym uwzględnieniem oporu zbrojnego (żołnierze niezłomni [wyklęci]).

XXXVIII. Stalinizm w Polsce i jego skutki. Uczeń:

- 1) przedstawia przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu;
- 2) omawia system terroru stalinowskiego w Polsce i ocenia jego skutki;
- 3) wyjaśnia przyczyny i skutki poznańskiego czerwca 1956 r. (powstanie poznańskie) oraz znacznie wydarzeń październikowych 1956 r.

XXXIX. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:

- 1) opisuje system władzy w latach 60. i 70. w PRL i formy uzależnienia od ZSRS;
- 2) charakteryzuje realia życia społecznego i kulturalnego z uwzględnieniem specyfiki czasów gomułkowskich i gierkowskich;
- 3) przedstawia i sytuje w czasie różnorodność przyczyn kryzysów społecznych w latach 1968, 1970, 1976 i ich konsekwencje;
- 4) wyjaśnia znaczenie roli Kościoła katolickiego dla stosunków politycznych i społecznych;
- 5) opisuje narodziny i działania opozycji politycznej w latach 1976–1980;
- 6) przedstawia rolę Jana Pawła II i ocenia jego wpływ na przemiany społeczne i polityczne;
- 7) wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków sierpniowych w 1980 r.;
- 8) charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność”.

XL. Dekada 1981–1989. Uczeń:

- 1) wyjaśnia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego, opisuje jego przebieg i konsekwencje;
- 2) przedstawia postawy Polaków wobec stanu wojennego, fenomen oporu społecznego;
- 3) wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia „okrągłego stołu”, przedstawia jego głównych uczestników i opisuje postanowienia.

XLI. Narodziny III Rzeczypospolitej. Uczeń:

- 1) opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997;
- 2) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90.;

- 3) wyjaśnia przyczyny napięć społecznych.

XLII. Miejsce Polski w świecie współczesnym. Uczeń:

- 1) przedstawia i sytuuje w czasie i przestrzeni proces rozpadu Układu Warszawskiego i odzyskanie suwerenności przez Polskę;
- 2) wyjaśnia przyczyny i znaczenie przystąpienia Polski do NATO w 1999 r.;
- 3) wyjaśnia przyczyny i znaczenie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r.

3.3. Cele wychowania

1. Rozbudzanie zainteresowań przeszłością w wymiarze regionalnym, krajowym i globalnym.
2. Rozwijanie poczucia przynależności do rodziny, społeczności lokalnej, grupy etnicznej, narodu i państwa, a także społeczności europejskiej.
3. Kształtowanie postawy patriotyzmu, szacunku i przywiązania do własnego państwa i kultury rodzimej przy jednoczesnym poszanowaniu innych kultur i tradycji.
4. Dostarczanie wzorców osobowych z przeszłości, wprowadzanie ucznia w świat wartości ogólnoludzkich sprzyjających wychowaniu prawego człowieka i aktywnego, świadomego swych praw i obowiązków obywatela.
5. Rozwijanie poczucia odpowiedzialności za siebie, rodzinę, szkołę, region, ojczyznę.

4. Materiał nauczania

Temat	Zagadnienia	Realizacja treści nauczania ujętych w podstawie programowej w formie wymagań szczegółowych
KLASA IV		
1. Co to jest historia?	Świat się zmienia. Czym jest historia i po co się jej uczymy?	III. Refleksja nad historią jako nauką. Uczeń: 1) wyjaśnia, na czym polega praca historyka.
2. O mierzeniu czasu	Jak i po co mierzymy czas?	III. Refleksja nad historią jako nauką. Uczeń: 2) wskazuje sposoby mierzenia czasu w historii i posługuje się pojęciami chronologicznymi.
3. Jak poznać przeszłość?	Źródła historyczne. Archeologia a historia.	III. Refleksja nad historią jako nauką. Uczeń: 1) wyjaśnia, na czym polega praca historyka, 3) rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych.
4. Moja rodzina	Pojęcie rodziny. Historia mojej rodziny. Drzewo genealogiczne.	I. Elementy historii rodzinnej i regionalnej. Uczeń: 1) zbiera informacje na temat historii swojej rodziny, gromadzi pamiątki rodzinne i opowiada o nich.

<p>5. Ojczyzna małych ojczyzn</p>	<p>Nazwa państwa. Sąsiedzi Polski. Regiony Polski. Historia mojej miejscowości.</p>	<p>I. Elementy historii rodzinnej i regionalnej. Uczeń: 2) poznaje historię i tradycje swojej okolicy i ludzi dla niej szczególnie zasłużonych; zna lokalne zabytki i opisuje ich dzieje. II. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego. Uczeń: 3) wiąże najważniejsze zabytki i symbole kultury polskiej z właściwymi regionami.</p>
<p>6. Polskie symbole i święta narodowe</p>	<p>Flaga, godło i hymn. Święta narodowe i miejsca pamięci narodowej.</p>	<p>II. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego. Uczeń: 1) zna symbole narodowe (barwy, godło, hymn państwowy), najważniejsze święta narodowe i państwowe, potrafi wytłumaczyć ich znaczenie.</p>
<p>7. Legendy o początkach Polski</p>	<p>Legendy: o Lechu, Czechu i Rusie, o Popielu, o Piaście. Legenda a historia.</p>	<p>II. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego. Uczeń: 2) zna legendy o początkach państwa polskiego. III. Refleksja nad historią jako nauką. Uczeń: 4) odróżnia historię od dziejów legendarnych.</p>

		<p><i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem.</i></p> <p><i>1. Piastowie. Ród Piastów – legendy związane z rodem.</i></p>
<i>Dawni Słowianie</i>	<p><i>Plemiona słowiańskie.</i></p> <p><i>Gród słowiański.</i></p> <p><i>Warunki życia Słowian.</i></p>	<p><i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem.</i></p> <p><i>1. Plemiona słowiańskie i ich warunki życia na terenie dzisiejszej Polski.</i></p>
8. Chrzest Polski	<p>Mieszko i Dobrawa.</p> <p>Przyczyny i skutki przyjęcia chrztu.</p> <p>Gniezno.</p>	<p>IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o:</p> <p>1) księciu Mieszku i czeskiej Dobrawie – chrzcie Polski.</p>
<i>Początki chrześcijaństwa w Polsce</i>	<p><i>Polanie przed chrztem.</i></p> <p><i>Państwo polskie po przyjęciu chrztu.</i></p>	<p><i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem.</i></p> <p><i>2. Chrzest Polski.</i></p> <p><i>Chryścianizacja i przemiany kulturowe na ziemiach polskich.</i></p> <p><i>Nowe słowa i nowe znaczenie starych słów w języku polskim.</i></p>

<p>9. Pierwszy król Polski</p>	<p>Biskup Wojciech. Bolesław Chrobry i Otton III. Zjazd gnieźnieński.</p>	<p>IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 2) Bolesławie Chrobrym – pierwszym królu – i zjeździe w Gnieźnie. <i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem.</i> 2. Misja św. Wojciecha.</p>
<p><i>Wojna Bolesława Krzywoustego z Niemcami</i></p>	<p><i>Rycerstwo w Polsce. Wojna z Niemcami i obrona Głogowa.</i></p>	<p><i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem.</i> 3. <i>Wojny z Niemcami. Obrona kraju, wojowie. Obrona Głogowa.</i></p>
<p><i>Zakony w Polsce</i></p>	<p><i>Benedyktyni. Franciszkanie i dominikanie. Działalność zakonów na ziemiach polskich i jej efekty.</i></p>	<p><i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem.</i> 4. <i>Zakony w Polsce. Rozwój piśmiennictwa i rolnictwa.</i></p>
<p>10. Król Kazimierz Wielki</p>	<p>Zjednoczenie Polski. Kazimierz Wielki i jego dokonania. Utworzenie uniwersytetu w Krakowie. Uczta u Wierzyńka.</p>	<p>IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 3) ostatnim z Piastów – Kazimierzem Wielkim.</p>

11. Unia Polski z Litwą	Król Jadwiga. Władysław Jagiełło. Przyczyny unii Polski i Litwy.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 4) królowej Jadwidze, Władysławie Jagielle, unii polsko-litewskiej.
<i>Rycerze i ich zamki</i>	<i>Rycerze. Zamek rycerski.</i>	<i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem. 5. Zamki i rycerze. Znaczenie, uzbrojenie, obyczaje.</i>
12. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	Przyczyny i skutki wojny. Zawisza Czarny jako wzór średniowiecznego rycerza. Bitwa pod Grunwaldem.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 4) Zawiszy Czarnym i zwycięstwie grunwaldzkim.
<i>Polska spichlerzem Europy</i>	<i>Odzyskanie Pomorza Gdańskiego. Handel Polski z Europą. Gdańsk.</i>	<i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem. 7. Gdańsk – Polska spichlerzem Europy. Miasto, port, rozwój handlu zbożem.</i>

13. O Akademii Krakowskiej	Uniwersytet Jagielloński. Życie zakonów. Mikołaj Kopernik i jego odkrycie.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 5) Mikołaju Koperniku i krakowskich zakonach.
<i>Złoty wiek kultury polskiej</i>	<i>Czasy zygmunto-wskie. Kultura polska w XVI wieku. Wawel.</i>	<i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem. 6. Złoty wiek kultury polskiej. Osiągnięcia architektury i sztuki – Wawel.</i>
14. Założyciel Zamościa	Wolna elekcja. Stefan Batory i Jan Zamoyski. Zamość.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 6) Janie Zamoyskim – wodzu i mężu stanu.
<i>Warszawa stolicą Polski</i>	<i>Zygmunt III Waza. Rola Krakowa i Warszawy w XVI–XVII wieku.</i>	<i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem. 8. Zygmunt III Waza. Warszawa stolicą Polski.</i>

15. Potop	Najazd szwedzki w 1655 r. Augustyn Kordecki i obrona Jasnej Góry. Skutki potopu dla Rzeczypospolitej.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 7) bohaterach wojen XVII wieku – przeorze Augustynie Kordeckim, hetmanie Stefanie Czarneckim.
16. Bitwa pod Wiedniem	Turcja w XVII wieku. Jan III Sobieski. Odsiecz wiedeńska. Wilanów. Husaria i janczarzy.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 7) bohaterach wojen XVII wieku – królu Janie III Sobieskim.
<i>W czasach Stanisława Augusta</i>	<i>Stanisław August Poniatowski. Rozwój kulturalny w czasach Stanisława Augusta. Obiady czwartkowe.</i>	<i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem. 9. Obiady czwartkowe króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Rozkwit kultury za ostatniego króla.</i>
17. Powstanie kościuszkowskie	I i II rozbiór Polski. Insurekcja kościuszkowska i bitwa pod Raławicami. III rozbiór Polski.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 8) Tadeuszu Kościuszcze i kosynierach spod Raławic.

<p>18. Jak powstał Mazurek Dąbrowskiego?</p>	<p>Legiony Polskie we Włoszech. Jan Henryk Dąbrowski i Józef Wybicki. Historia polskiego hymnu narodowego.</p>	<p>IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 9) Janie Henryku Dąbrowskim i Józefie Wybickim oraz polskim hymnie.</p>
<p>19. Powstanie styczniowe</p>	<p>Królestwo Kongresowe. Powstanie styczniowe. Romuald Traugutt i tajne państwo.</p>	<p>IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 10) Romualdzie Traugucie i powstańczym państwie.</p>
<p><i>O polską mowę</i></p>	<p><i>Rusyfikacja i germanizacja. Strajk szkolny we Wrześni.</i></p>	<p><i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem. 10. Strajk dzieci we Wrześni. Udręki niewoli, germanizacja, rusyfikacja.</i></p>
<p>20. Polska laureatka Nagrody Nobla</p>	<p>Maria Skłodowska-Curie. Wynalazki XIX wieku.</p>	<p>IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 11) laureatce Nagrody Nobla – Marii Skłodowskiej-Curie.</p>

21. Odzyskanie niepodległości	I wojna światowa. Józef Piłsudski i Legiony Polskie. Odzyskanie niepodległości przez Polskę.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 12) Józefie Piłsudskim i jego żołnierzach.
<i>Wojna polsko-radziecka</i>	<i>Rosja Radziecka. Wojna polsko-radziecka. Bitwa warszawska.</i>	<i>Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem. 11. Bitwa Warszawska. Ocalenie Polski przed najazdem bolszewickim.</i>
22. Polskie osiągnięcia	Eugeniusz Kwiatkowski i budowa Gdyni. Centralny Okręg Przemysłowy.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 13) Eugeniuszu Kwiatkowskim i budowie Gdyni.
23. Szare Szeregi	Wybuch II wojny światowej. Okupacja niemiecka. Polski ruch oporu. Szare Szeregi.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 14) „Zośce”, „Alku”, „Rudym” i „Szarych Szeregach”.

24. O żołnierzach niezłomnych	Polska pod władzą komunistów. Witold Pilecki i Danuta Siedzikówna „Inka”.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 15) żołnierzach niezłomnych – Witoldzie Pileckim i Danucie Siedzikównie „Ince”.
25. Papież Polak	Kościół w czasach PRL. Karol Wojtyła. Polak papieżem.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 16) papieżu Janie Pawle II.
26. Pokojowa rewolucja Solidarności	Gospodarka w czasach PRL. Powstanie i metody działania Solidarności. Stan wojenny.	IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o: 17) „Solidarności” i jej bohaterach.

KLASA V		
Jak mierzymy czas?	Chronologia. Epoki historyczne.	I. Chronologia historyczna. 1. Odróżnianie przeszłości, teraźniejszości i przyszłości. 2. Posługiwanie się podstawowymi określeniami czasu historycznego: epoka, okres p.n.e., okres n.e., tysiąclecie, wiek, rok. 3. Obliczanie upływu czasu między wydarzeniami historycznymi.
1. O pierwszych rolnikach	Ocieplenie klimatu. Rewolucja neolityczna. Osadnictwo. Neolityczna wieś. Ulepszone narzędzia. Początki rzemiosła.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 1) porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym i wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej.
2. Pierwsze cywilizacje	Mezopotamia. Początki cywilizacji. Sumerowie. Miasta-państwa. Wynalazki Sumerów. Kodeks Hammurabiego. Indie i Chiny.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 2) lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje Starożytnego Wschodu (Mezopotamii), cywilizacje nad wielkimi rzekami (Indie i Chiny); 5) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: nauce, prawie, architekturze, sztuce, literaturze.

<p>3. W państwie faraona</p>	<p>Warunki naturalne starożytnego Egiptu. Wylewy Nilu. Państwo egipskie. Organizacja społeczeństwa. Pismo egipskie. Życie codzienne. Egipska nauka.</p>	<p>I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 2) lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje Starożytnego Wschodu (Egiptu); 3) charakteryzuje strukturę społeczeństwa w Egipcie; 4) umiejscawia w czasie i zna różne systemy sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Egipcie; 5) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: nauce, architekturze, sztuce, literaturze.</p>
<p>4. Przed sądem Ozyrysa</p>	<p>Wierzenia Egipcjan. Mumie. Piramidy. Piramida Cheopsa. Budowa piramid. Sąd Ozyrysa.</p>	<p>I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 2) lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje Starożytnego Wschodu (Egiptu); 3) charakteryzuje system wierzeń w Egipcie.</p>
<p>5. Starożytny Izrael</p>	<p>Biblia i jej treść. Początki narodu żydowskiego. Wyjście z Egiptu. Królestwo Izraela. Upadek państwowości.</p>	<p>I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 2) lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje Starożytnego Wschodu (Izraela);</p>

		3) charakteryzuje religię starożytnego Izraela; wyjaśnia różnicę między politeizmem a monoteizmem.
Początki cywilizacji (lekcja powtórzeniowa)		
6. Ateny Peryklesa	Warunki naturalne Grecji. Osadnictwo. Kolonizacja grecka. Miasta-państwa. Greckie poczucie wspólnoty. Reformy Solona i Klejstenesa. Demokracja ateńska. Ostracyzm. Porównanie demokracji ateńskiej z dzisiejszą. Niewolnicy.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 2) lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizację starożytnej Grecji; 3) charakteryzuje strukturę społeczeństwa w Grecji. 4) umiejscawia w czasie i zna różne systemy sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Atenach peryklejskich.
7. Mitologia grecka	Mit o Tezeuszu. Początki świata. Bogowie olimpijscy. Dzieje ludzkości. Herosi. Życie po śmierci. Formy kultu.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 3) charakteryzuje system wierzeń w Grecji.
8. Na olimpijskim stadionie	Igrzyska olimpijskie. Olimpia. Zawodnicy. Przebieg igrzysk. Opinie starożytnych o igrzyskach. Nowożytnie igrzyska olimpijskie.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 5) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego.

<p>9. Co zawdzięczamy starożytnym Grekom?</p>	<p>Architektura Aten. Epoka klasyczna. Rzeźby Fidiasza. Narodziny teatru. Początki filozofii.</p>	<p>I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 5) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, prawie, architekturze, sztuce, literaturze.</p>
<p>Starożytna Grecja (lekcja powtórzeniowa)</p>		
<p>10. Republika rzymska</p>	<p>Warunki naturalne Italii. Początki Rzymu. Powstanie republiki. Patrycjusze, plebejusze i arystokracja. Ustrój republiki rzymskiej.</p>	<p>I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 2) lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizację starożytnego Rzymu; 3) charakteryzuje strukturę społeczeństwa w Rzymie; 4) umiejscawia w czasie i zna różne systemy sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Rzymie.</p>
<p>11. Jak Rzym stał się cesarstwem?</p>	<p>Upadek republiki rzymskiej. Juliusz Cezar. Dyktatura Cezara. Marek Antoniusz i Oktawian. Cesarstwo rzymskie. Kryzys państwa. Upadek cesarstwa na Zachodzie. Koniec starożytności.</p>	<p>I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 4) umiejscawia w czasie i zna różne systemy sprawowania władzy w Rzymie.</p>

12. Osiągnięcia Rzymian	Rzym za Oktawiana Augusta. Rozrywki Rzymian: amfiteatr, cyrk, termy. Rzymska rodzina. Niewolnicy.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 3) charakteryzuje strukturę społeczeństwa w Rzymie; 5) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: nauce, prawie, architekturze, sztuce, literaturze.
13. Początki chrześcijaństwa	Wierzenia Rzymian. Jezus Chrystus. Mesjasz. Początki chrześcijaństwa. Apostołowie i Kościół. Prześladowania chrześcijan. Równouprawnienie chrześcijaństwa z innymi wyznaniem. Religia państwowa.	I. Cywilizacje starożytne. Uczeń: 3) charakteryzuje system wierzeń w Rzymie; 6) umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny oraz rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa.
Antyczny Rzym (lekcja powtórzeniowa)		
14. Cesarstwo bizantyjskie	Konstantynopol. Świątynia Bizancjum. Różnice w ocenie Justyniana Wielkiego. Cezaropapizm. Wielka schizma wschodnia. Wojny Bizancjum. Kultura cesarstwa wschodniorzymskiego.	II. Bizancjum i świat islamu. Uczeń: 2) lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i rozpoznaje osiągnięcia kultury bizantyjskiej (prawo, architektura, sztuka).

<p>15. Podboje Arabów</p>	<p>Arabowie. Prorok Mahomet. Filary islamu. Państwo arabskie. Podboje Arabów. Kobiety i dzieci. Świątynia państwa arabskiego.</p>	<p>II. Bizancjum i świat islamu. Uczeń: 1) umiejscawia w czasie i przestrzeni zasięg ekspansji arabskiej i wyjaśnia wpływ cywilizacji muzułmańskiej na Europę.</p>
<p>16. Państwo Karola Wielkiego</p>	<p>Chrzest Franków. Chlodwig. Karolingowie na tronie. Państwo Kościelne. Karol Wielki. Zachodnie cesarstwo rzymskie. „Renesans karoliński”. Traktat z Verdun. Rozpad cesarstwa.</p>	<p>III. Średniowieczna Europa. Uczeń: 1) umiejscawia w czasie i przestrzeni państwo Franków; 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni nowe państwa w Europie.</p>
<p>17. Początki Niemiec</p>	<p>Początki Niemiec. Henryk I. Podbój Słowian przez Niemców. Otton I. Cesarstwo Ottonów. Odnowienie cesarstwa rzymskiego. Otton III i jego plany.</p>	<p>III. Średniowieczna Europa. Uczeń: 2) umiejscawia w czasie i przestrzeni nowe państwa w Europie.</p>
<p>18. Walka cesarza z papieżem</p>	<p>Średniowieczny uniwersalizm. Feudalny Kościół. Spór cesarstwa z papieżem. Canossa. Uгода w Wormacji.</p>	<p>III. Średniowieczna Europa. Uczeń: 3) wyjaśnia przyczyny i skutki rozłamu w Kościele w XI wieku oraz opisuje relacje między władzą cesarską a papieską.</p>

<p>19. Feudalna Europa</p>	<p>Powstanie rycerstwa. Feudalizm. Lenno, wasal, senior. Hołd i inwestytura. „Rozejm boży”.</p>	<p>IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń: 1) przedstawia instytucje systemu lennego.</p>
<p>20. Rycerze</p>	<p>Cztery stany średniowiecza. Rycerstwo. Zamki. Ideał rycerza.</p>	<p>IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń: 1) wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu; 3) opisuje charakterystyczne cechy wzoru rycerza średniowiecznego.</p>
<p>21. Chłopi i mieszczenie</p>	<p>Chłopotwo. Pańszczyzna, trójpolówka. Mieszczaństwo. Patrycjat, pospólstwo, plebs. Cechy. Czeladnik, mistrz, partacz.</p>	<p>IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń: 1) wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu; 2) opisuje warunki życia średniowiecznego miasta i wsi; 3) porównuje kulturę rycerską i kulturę miejską.</p>

<p>22. Duchowieństwo</p>	<p>Benedyktyni. Średniowieczny uniwersalizm. Feudalny Kościół. Nowe zakony.</p>	<p>IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń: 1) wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu; 3) rozpoznaje zabytki kultury średniowiecza, wskazuje różnice między stylem romańskim a stylem gotyckim; 4) wyjaśnia rolę Kościoła (w tym zakonów) w dziedzinie nauki, architektury, sztuki i życia codziennego.</p>
<p>23. Wyprawy krzyżowe</p>	<p>Chrześcijaństwo a islam. Turcy seldżuccy. Rekonkwista. Synod w Clermont. Wyprawa ludowa. Pierwsza krucjata. Królestwo Jerozolimskie. Czwarta krucjata. Upadek Akki i koniec krucjat. Wyprawy krzyżowe nad Bałtykiem.</p>	<p>III. Średniowieczna Europa. Uczeń: 4) charakteryzuje przyczyny i skutki krucjat.</p>
<p>Czasy średniowiecza (lekcja powtórzeniowa)</p>		
<p>24. Początki Polski</p>	<p>Prehistoria ziem polskich. Pochodzenie Słowian. Polanie i ich państwo. Mieszko I. Monarchia patrymonialna. Okoliczności i następstwa przyjęcia chrztu w 966 r. Granice Polski.</p>	<p>V. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń: 1) sytuuje w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów oraz przedstawia jego genezę; 2) wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa kulturowe, społeczne i polityczne</p>

		chrystianizacji Polski.
25. Bolesław Chrobry	Bolesław Chrobry. Zjazd w Gnieźnie. Koronacja królewska Chrobrego. Wojny z cesarstwem.	V. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń: 1) sytuuje w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów; 2) wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa kulturowe, społeczne i polityczne chrystianizacji Polski; 3) charakteryzuje rozwój i kryzys monarchii Bolesława Chrobrego.
26. Upadek i odbudowa państwa	Kryzys Polski za Mieszka II. Najazd Brzetysława. Kazimierz Odnowiciel i odbudowa państwa. Koronacja królewska Bolesława Śmiałego. Zatarg króla z biskupem Stanisławem.	V. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń: 1) sytuuje w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów; 3) charakteryzuje kryzys monarchii Mieszka II; 4) charakteryzuje odbudowę i rozwój państwa Piastów za rządów Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego.

<p>27. Polska Bolesława Krzywoustego</p>	<p>Rządy Bolesława Krzywoustego. Wojna z Niemcami.</p>	<p>V. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń: 1) sytuuje w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów. 5) przedstawia dokonania Bolesława Krzywoustego; opisuje konflikt z Cesarstwem Niemieckim.</p>
<p>28. Polska pierwszych Piastów</p>	<p>Organizacja państwa. Gospodarka. Obyczaje mieszkańców Polski. Kultura.</p>	<p>V. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń: 6) opisuje społeczeństwo Polski pierwszych Piastów.</p>
<p>Polska pierwszych Piastów (lekcja powtórzeniowa)</p>		
<p>29. Czym było rozbicie dzielnicowe?</p>	<p>Testament Bolesława Krzywoustego. Postępujące rozdrobnienie Polski. Państwo Henryków śląskich.</p>	<p>VI. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Uczeń: 1) umieszcza w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbicia dzielnicowego; 2) wskazuje skutki rozbicia dzielnicowego.</p>

<p>30. Przemiany XIII wieku</p>	<p>Przemiany gospodarcze w Polsce XIII wieku. Osadnictwo niemieckie.</p>	<p>VI. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Uczeń: 1) umieszcza w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbicia dzielnicowego; 2) wskazuje skutki rozbicia dzielnicowego; 4) opisuje przemiany społeczne i gospodarcze, z uwzględnieniem ruchu osadniczego.</p>
<p>31. Tatarzy i Krzyżacy</p>	<p>Najazd Mongołów. Sprowadzenie Krzyżaków. Utrata Gdańska i Pomorza Gdańskiego.</p>	<p>VI. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Uczeń: 1) umieszcza w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbicia dzielnicowego; 3) umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w okresie rozbicia dzielnicowego.</p>
<p>32. Zjednoczona Polska</p>	<p>Rola Kościoła w zachowaniu jedności kraju. Tendencje zjednoczeniowe. Panowanie Przemysła II. Rządy czeskie. Władysław Łokietek. Koronacja królewska Władysława Łokietka. Bitwa pod Płowcami.</p>	<p>VI. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Uczeń: 2) wskazuje skutki rozbicia dzielnicowego; 5) charakteryzuje proces zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII i XIV wieku, wskazując na rolę władców piastowskich (ze szczególnym uwzględnieniem roli Łokietka) oraz Kościoła.</p>

<p>33. Polska Kazimierza Wielkiego</p>	<p>Sytuacja państwa w początkach rządów Kazimierza Wielkiego. Proces w Warszawie i „pokój wieczysty” z Krzyżakami. Powiększenie terytorium państwa. Wzmocnienie gospodarki i obronności. Akademia Krakowska. Awans międzynarodowy Polski.</p>	<p>VII. Polska w XIV i XV wieku. Uczeń: 1) opisuje rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV w.; 2) analizuje dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej (system obronny, urbanizacja kraju, prawo, nauka) oraz w polityce zagranicznej; 6) porządkuje i umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w XIV wieku; 7) charakteryzuje rozwój monarchii stanowej.</p>
<p>Polska w okresie rozbitcia dzielnicowego (lekcja powtórzeniowa)</p>		
<p>34. Unia Polski z Litwą</p>	<p>Ludwik Andegaweński. Jadwiga królem Polski. Litwa. Przyczyny unii. Umowa w Krewie. Chrzest i koronacja Jagiełły. Odnowienie Akademii Krakowskiej.</p>	<p>VII. Polska w XIV i XV wieku. Uczeń: 1) opisuje rozwój terytorialny państwa polskiego w XV w.; 3) opisuje związki Polski z Węgrami w XIV wieku; 4) wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Wielkim Księstwem Litewskim; 5) charakteryzuje dokonania w dziedzinie polityki wewnętrznej i zagranicznej Jagiellonów w XV wieku.</p>

<p>35. Wielka wojna z zakonem krzyżackim</p>	<p>Pierwsze lata unii polsko-litewskiej. Wybuch wielkiej wojny. Bitwa pod Grunwaldem. Pierwszy pokój toruński. Polacy na soborze w Konstancji.</p>	<p>VII. Polska w XIV i XV wieku. Uczeń: 1) opisuje rozwój terytorialny państwa polskiego w XV wieku; 5) charakteryzuje dokonania w dziedzinie polityki zagranicznej Jagiellonów w XV wieku; 6) porządkuje i umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w XV wieku.</p>
<p>36. Synowie Jagiełły</p>	<p>Dynastia Jagiellonów. Władysław Warneńczyk. Druga unia z Węgrami. Bitwa pod Warną. Kazimierz Jagiellończyk królem Polski. Inkorporacja Prus. Wojna trzynastoletnia. Drugi pokój toruński.</p>	<p>VII. Polska w XIV i XV wieku. Uczeń: 1) opisuje rozwój terytorialny państwa polskiego w XV wieku; 3) opisuje związki Polski z Węgrami w XV wieku; 5) charakteryzuje dokonania w dziedzinie polityki wewnętrznej i zagranicznej Jagiellonów w XV wieku; 6) porządkuje i umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w XV wieku.</p>

<p>37. Od rycerstwa do szlachty</p>	<p>Przekształcenie się rycerstwa w szlachtę. Pozycja szlachty w państwie. Koniunktura na polskie zboże. Folwark i pańszczyzna.</p>	<p>VII. Polska w XIV i XV wieku. Uczeń: 7) charakteryzuje rozwój uprawnień stanu szlacheckiego (rozwój przywilejów szlacheckich do konstytucji <i>nihil novi</i>).</p>
<p>38. Państwo polsko-litewskie w XV wieku</p>	<p>Wielokulturowe społeczeństwo. Blaski i cienie Kościoła. Chryścianizacja Litwy. Słabość miast. Rola Gdańska. Rozwój uniwersytetu w Krakowie. Jan Długosz. Polski gotyk.</p>	<p>IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń: 1) charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu; 2) opisuje warunki życia średniowiecznego miasta i wsi. VII. Polska w XIV i XV wieku. Uczeń: 4) ocenia następstwa unii Polski z Wielkim Księstwem Litewskim; 5) charakteryzuje dokonania w dziedzinie polityki wewnętrznej Jagiellonów w XV wieku.</p>
<p>Polska i Litwa (lekcja powtórzeniowa)</p>		

KLASA VI

<p>1. Renesans w Europie</p>	<p>Schyłek średniowiecza. Humanizm. Źródła renesansu i jego cechy charakterystyczne. Mikołaj Kopernik. Genialni artyści. Odrodzenie poza Włochami. Erazm z Rotterdamu. Biblia Gutenberga.</p>	<p>IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń: 1) rozpoznaje charakterystyczne cechy renesansu europejskiego; charakteryzuje największe osiągnięcia Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Rafaela Santi, Erazma z Rotterdamu, Mikołaja Kopernika, Galileusza i Jana Gutenberga.</p>
<p>2. Wielkie odkrycia geograficzne</p>	<p>Przyczyny wypraw. Odkrycie Ameryki. Podróż Vasco da Gamy. Wyprawa Magellana. Zniszczenie cywilizacji Azteków i Inków. Handel niewolnikami. Skutki odkryć.</p>	<p>VIII. Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń: 1) wyjaśnia przyczyny i ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno-gospodarcze i kulturowe Europy oraz Nowego Świata; 2) umieszcza w czasie i przestrzeni wyprawy Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana oraz sytuje w przestrzeni posiadłości kolonialne Portugalii i Hiszpanii.</p>
<p>3. Początki kapitalizmu</p>	<p>Średniowieczne miasta. Dualizm w rozwoju gospodarczym Europy. Upadek cechów. Kapitalizm. Handel i banki.</p>	<p>VIII. Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń: 1) ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie gospodarcze Europy.</p>

4. Podzielony Kościół	Przyczyny reformacji. Tezy Marcina Lutra. Reformacja w Niemczech. Kościół kalwiński. Noc św. Bartłomieja. Reformacja w Anglii.	IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń: 2) wymienia przyczyny i następstwa reformacji, opisuje cele i charakteryzuje działalność Marcina Lutra i Jana Kalwina oraz przedstawia okoliczności powstania Kościoła anglikańskiego.
5. Odnowić Kościół	Europa po reformacji. Sobór trydencki. Inkwizycja. Towarzystwo Jezusowe. Barok.	IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń: 3) wyjaśnia cele zwołania soboru trydenckiego i charakteryzuje reformę Kościoła katolickiego.
Europa i świat w XV i XVI wieku (lekcja powtórzeniowa)		
6. Demokracja szlachecka	Sejmiki ziemskie. Sejm walny. Stany sejmujące. Demokracja szlachecka. Szlachta a inne stany. Sejm dawnej Rzeczypospolitej a dzisiejszy.	VII. Polska w XIV i XV wieku. Uczeń: 7) charakteryzuje rozwój uprawnień stanu szlacheckiego (rozwój przywilejów szlacheckich do konstytucji <i>nihil novi</i>). IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń: 4) umieszcza w czasie i opisuje najważniejsze wydarzenia w dziedzinie polityki wewnętrznej ostatnich Jagiellonów;

		6) opisuje model polskiego życia gospodarczego w XVI wieku, uwzględniając działalność gospodarczą polskiej szlachty i rolę chłopów.
7. Rzeczpospolita	Zygmunt Stary. Zygmunt August. Polityka zagraniczna ostatnich Jagiellonów. Ruch egzekucyjny. Unia lubelska i jej postanowienia. Tolerancja religijna.	IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń: 4) umieszcza w czasie i opisuje najważniejsze wydarzenia w dziedzinie polityki wewnętrznej ostatnich Jagiellonów; 5) charakteryzuje politykę zagraniczną ostatnich Jagiellonów, ze szczególnym uwzględnieniem powstania Prus Książęcych; 8) przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej między Polską a Litwą (1569) i jej główne postanowienia.
8. Kultura złotego wieku	Życie codzienne. Renesans w Polsce. Zamość. Żydzi w Rzeczypospolitej. Uniwersytety, biblioteki i pisarze.	IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń: 7) przedstawia największe osiągnięcia polskiego renesansu i reformacji, uwzględniając twórczość Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Andrzeja Frycza Modrzewskiego; rozpoznaje obiekty sztuki

		<p>renesansowej na ziemiach polskich.</p> <p>X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:</p> <p>1) charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej.</p>
„Wspólna Rzeczpospolita” (lekcja powtórzeniowa)		
9. Pierwsi królowie elekcyjni	<p>Bezkrólewie po śmierci Zygmunta Augusta.</p> <p>Konfederacja warszawska.</p> <p>Wolna elekcja.</p> <p>Artykuły henrykowskie i <i>pacta conventa</i>.</p> <p>Henryk Walezy.</p> <p>Stefan Batory.</p> <p>Wojny z Moskwą.</p>	<p>X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:</p> <p>1) wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej;</p> <p>2) wyjaśnia okoliczności uchwalenia artykułów henrykowskich i przedstawia zasady wolnej elekcji; omawia przebieg i rezultaty pierwszych wolnych elekcji;</p> <p>3) opisuje panowanie Stefana Batorego, ze szczególnym uwzględnieniem jego polityki zewnętrznej.</p>
10. Srebrny wiek	<p>Zygmunt III Waza.</p> <p>Wojna ze Szwecją.</p> <p>Wielka smuta.</p> <p>Wojna z Turcją.</p> <p>Wojna ze Szwecją o Pomorze.</p> <p>Skutki wojen pierwszej połowy XVII wieku.</p>	<p>XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku. Uczeń:</p> <p>1) wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Rosją, Szwecją i Turcją;</p> <p>4) sytuuje w czasie, lokalizuje i omawia najważniejsze bitwy w XVII wieku.</p>

<p>11. Powstanie Chmielnickiego</p>	<p>Władysław IV Waza. Sytuacja na Ukrainie. Wybuch powstania. Jan Kazimierz. Kłeska Kozaków. Uгода w Perejasławiu. Wojna z Rosją.</p>	<p>XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Rosją; 2) wyjaśnia przyczyny i cele powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie; 4) sytuuje w czasie, lokalizuje i omawia najważniejsze bitwy w XVII wieku; 5) dokonuje oceny następstw politycznych, społecznych i gospodarczych wojen w XVII wieku.
<p>12. Potop</p>	<p>Szwecja w połowie XVII wieku. Najazd na Rzeczpospolitą. Wojna szarpana. Pokój w Oliwie. Uгода hadziacka. Skutki powstania Chmielnickiego i potopu.</p>	<p>XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Rosją i Szwecją; 2) wyjaśnia następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie; 3) omawia przebieg i znaczenie potopu szwedzkiego; 4) sytuuje w czasie, lokalizuje i omawia najważniejsze bitwy w XVII wieku;

		5) dokonuje oceny następstw politycznych, społecznych i gospodarczych wojen w XVII wieku.
13. Ku anarchii	Rola magnatów. <i>Liberum veto</i> . Rokosz Lubomirskiego. Michał Korybut Wiśniowiecki. Barok i sarmatyzm.	XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku. Uczeń: 5) dokonuje oceny następstw politycznych, społecznych i gospodarczych wojen w XVII wieku; 6) rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie.
14. Odsiecz wiedeńska	Wojna z Turcją. Zwycięstwo pod Chocimiem. Jan III Sobieski. Oblężenie Wiednia przez Turków. Wiktoria wiedeńska.	XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku. Uczeń: 1) wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Turcją; 4) sytuuje w czasie, lokalizuje i omawia najważniejsze bitwy w XVII wieku; 5) dokonuje oceny następstw politycznych, społecznych i gospodarczych wojen w XVII wieku.

15. Czasy saskie	Unia z Saksonią. August II Sas. Wielka wojna północna. August III Sas. Pierwsze oznaki ożywienia.	XIII. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII wieku. Uczeń: 1) omawia przyczyny i charakteryzuje przejawy kryzysu państwa w epoce saskiej; 2) charakteryzuje projekty reform ustrojowych Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Konarskiego; 3) omawia zjawiska świadczące o postępie gospodarczym, rozwoju kultury i oświaty; 4) ocenia pozycję międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich.
Rzeczpospolita elekcyjna (lekcja powtórzeniowa)		
16. Absolutyzm we Francji	Rządy kardynała Richelieu. Ludwik XIV i jego dwór. Merkantylizm. Wojny Ludwika XIV. Odwołanie edyktu nantejskiego. Bilans rządów Króla Słońce.	XII. Europa w XVII i XVIII wieku. Uczeń: 1) charakteryzuje, na przykładzie Francji Ludwika XIV, ustrój monarchii absolutnej.
17. Monarchia parlamentarna w Anglii	Elżbieta I. Przyczyny rewolucji. Wojna domowa w Anglii. Zwycięstwo Cromwella. Restauracja Stuartów. Powstanie monarchii parlamentarnej.	XII. Europa w XVII i XVIII wieku. Uczeń: 1) wymienia główne cechy monarchii parlamentarnej, wykorzystując informacje o ustroju Anglii.

<p>18. Oświecenie w Europie</p>	<p>Postęp nauki i techniki. Racjonalizm. „Umowa społeczna” Rousseau. Monteskiusz i trójpodział władzy. Wielka Encyklopedia Francuska. Wolter.</p>	<p>XII. Europa w XVII i XVIII wieku. Uczeń: 2) opisuje idee Oświecenia, podaje przykłady ich zastosowania w nauce, literaturze, architekturze i sztuce; 3) charakteryzuje zasadę trójpodziału władzy Karola Monteskiusza i zasadę umowy społecznej Jakuba Rousseau.</p>
<p>19. Nowe potęgi w Europie XVIII wieku</p>	<p>Reformy Piotra I. Katarzyna II. Prusy królestwem. Fryderyk II. Absolutyzm oświecony. Monarchia Habsburgów.</p>	<p>XII. Europa w XVII i XVIII wieku. Uczeń: 4) charakteryzuje reformy oświeceniowe wprowadzone w Prusach, Rosji i Austrii.</p>
<p>20. Powstanie Stanów Zjednoczonych</p>	<p>Osadnictwo w Ameryce Północnej. Kolonie brytyjskie. Przyczyny niezadowolenia. Wojna o niepodległość. Udział Polaków w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Konstytucja Stanów Zjednoczonych. Trójpodział władzy.</p>	<p>XIV. Powstanie Stanów Zjednoczonych. Uczeń: 1) omawia przyczyny i następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość; 2) wymienia instytucje ustrojowe Stanów Zjednoczonych, wyjaśnia ich funkcjonowanie; ocenia sposób, w jaki konstytucja amerykańska realizowała w praktyce zasadę trójpodziału władzy; 3) przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.</p>

21. Początek rewolucji francuskiej	Francja „starego ładu”. Żądania stanu trzeciego. Zburzenie Bastylii. Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela. Francja monarchią konstytucyjną.	XV. Wielka rewolucja we Francji. Uczeń: 1) wyjaśnia główne przyczyny rewolucji i ocenia jej rezultaty; 2) analizuje i objaśnia zasady zawarte w Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela.
22. Rewolucyjna Francja	Jakobini. Wielki terror. Wojna z Austrią. Francja republiką. Wojna z koalicją.	XV. Wielka rewolucja we Francji. Uczeń: 1) ocenia rezultaty rewolucji.
Przemiany XVIII wieku (lekcja powtórzeniowa)		
23. Ostatni król Polski	Stanisław August Poniatowski. Pierwsze reformy. Prawa kardynalne. Konfederacja barska. I rozbiór Polski.	XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń: 1) podaje przykłady naprawy państwa za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, w tym osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej; 2) charakteryzuje cele i konsekwencje konfederacji barskiej; 5) rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu. XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII wieku. Uczeń: 1) sytuuje w czasie I rozbiór

		Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po rozbiórze.
24. Konstytucja 3 maja	Komisja Edukacji Narodowej. Oświecenie i klasycyzm. Sejm Wielki. Uchwalenie Konstytucji 3 maja. Nowy ustrój państwa.	XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń: 3) sytuuje w czasie obrady Sejmu Wielkiego oraz uchwalenie Konstytucji 3 maja; wymienia reformy Sejmu Wielkiego oraz najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja.
25. Upadek państwa	Konfederacja targowicka. Wojna z Rosją. II rozbiór Polski. Insurekcja kościuszkowska. III rozbiór Polski.	XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń: 4) wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i przedstawia jej następstwa. XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII wieku. Uczeń: 1) sytuuje w czasie II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiórze; 2) przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego; 3) rozróżnia przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne upadku Rzeczypospolitej.
Upadek Rzeczypospolitej szlacheckiej (lekcja powtórzeniowa)		

26. Podboje Napoleona	Upadek dyktatoratu. Napoleon Bonaparte. Rządy Napoleona we Francji. Bitwa pod Austerlitz. Klęska Prus.	XVIII. Epoka napoleońska. Uczeń: 1) charakteryzuje zmiany polityczne w Europie w okresie napoleońskim i przemiany społeczno-gospodarcze.
27. Księstwo Warszawskie	Sytuacja po rozbiorach. Legiony Polskie we Włoszech. Utworzenie Księstwa Warszawskiego. Ustrój Księstwa. Szarża pod Somosierrą. Bitwa pod Raszynem.	XVIII. Epoka napoleońska. Uczeń: 1) charakteryzuje zmiany polityczne w Europie w okresie napoleońskim; 2) opisuje okoliczności utworzenia Legionów Polskich oraz omawia ich historię; 3) opisuje powstanie Księstwa Warszawskiego, jego ustrój i terytorium; 4) przedstawia stosunek Napoleona do sprawy polskiej oraz postawę Polaków wobec Napoleona.
28. Upadek Napoleona	Europa pod rządami Napoleona. Cesarz a Polska. Wyprawa na Rosję. Klęska Wielkiej Armii. Bitwa narodów. „Sto dni” Napoleona.	XVIII. Epoka napoleońska. Uczeń: 1) charakteryzuje zmiany polityczne w Europie w okresie napoleońskim.
Europa przełomu XVIII i XIX wieku (lekcja powtórzeniowa)		

KLASA VII		
1. Europa po kongresie wiedeńskim	Kongres wiedeński. Konserwatyzm. Ruchy narodowe. Rewolucje we Francji i Belgii.	XIX. Europa po kongresie wiedeńskim. Uczeń: 1) omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy, w tym do ziem polskich.
2. Wiosna Ludów w Europie	Wiosna Ludów i jej skutki.	XXI. Europa w okresie Wiosny Ludów. Uczeń: 1) wymienia wydarzenia związane z walką z porządkiem wiedeńskim, charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w Europie.
3. Rewolucja przemysłowa	Rewolucja agrarna. Maszyna parowa. Wielka Brytania „warsztatem świata”. Kolej. Skutki uprzemysłowienia. Klasy społeczne. Liberalizm. Związki zawodowe.	XIX. Europa po kongresie wiedeńskim. Uczeń: 2) charakteryzuje najważniejsze przejawy rewolucji przemysłowej (wynalazki i ich zastosowania, obszary uprzemysłowienia, zmiany struktur społecznych i warunków życia).
4. Polska po kongresie wiedeńskim	Podział ziem polskich. Królestwo Kongresowe. Zabór pruski. Rzeczpospolita Krakowska. Galicja.	XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń: 1) wskazuje na mapie podział polityczny ziem polskich po kongresie wiedeńskim;

		<p>2) charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskiego – ustrój, osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji;</p> <p>4) omawia położenie Polaków w zaborach pruskim i austriackim, na obszarze ziem zabranych oraz w Rzeczypospolitej Krakowskiej.</p>
5. Powstanie listopadowe	<p>Postanowienia kongresu wiedeńskiego w sprawie Polski.</p> <p>Królestwo Polskie: ustrój, gospodarka, kultura, szkolnictwo.</p> <p>Przyczyny powstania.</p> <p>Noc listopadowa.</p> <p>Klęska powstania.</p> <p>Szanse powstania listopadowego.</p>	<p>XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń:</p> <p>3) przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagania i następstwa powstania dla Polaków w różnych zaborach.</p>
6. Wielka Emigracja	<p>Wielka Emigracja i jej podziały.</p> <p>Królestwo Kongresowe po powstaniu.</p> <p>Zabór pruski.</p> <p>Zabór austriacki.</p>	<p>XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń:</p> <p>3) przedstawia następstwa powstania dla Polaków w różnych zaborach;</p> <p>4) omawia położenie Polaków w zaborach pruskim i austriackim, na obszarze ziem zabranych oraz w Rzeczypospolitej Krakowskiej;</p> <p>5) charakteryzuje główne nurty oraz postacie Wielkiej Emigracji i ruch spiskowy w kraju.</p>

7. Powstanie krakowskie i Wiosna Ludów pod zaborami	Rabacja i Wiosna Ludów.	XXI. Europa w okresie Wiosny Ludów. Uczeń: 2) omawia przyczyny i skutki powstania krakowskiego oraz Wiosny Ludów na ziemiach polskich.
8. Powstanie styczniowe	Przyczyny powstania. Manifestacje patriotyczne. Wybuch walk. Charakter powstania. Dyktatura Traugutta. Klęska powstania styczniowego. Bilans powstania.	XXII. Powstanie styczniowe. Uczeń: 1) omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania, w tym „rewolucję moralną” 1861–1862; 2) dokonuje charakterystyki działań powstańczych z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, przebiegu powstania w swoim regionie; 3) omawia uwłaszczenie chłopów w zaborze rosyjskim oraz porównuje z uwłaszczeniem w pozostałych zaborach; 4) charakteryzuje formy represji popowstaniowych.
9. Zaborcy wobec ziem dawnej Rzeczypospolitej	Rusyfikacja. Pozytywizm i praca organiczna. Germanizacja. Galicyjskie swobody.	XXIV. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń: 1) wyjaśnia cele i opisuje metody działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – rusyfikacja, germanizacja

		<p>(Kulturkampf), autonomia galicyjska;</p> <p>2) opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców – trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy;</p> <p>3) opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków.</p>
Europa i ziemie polskie po kongresie wiedeńskim (lekcja powtórzeniowa)		
10. Zjednoczenie Włoch i Niemiec	<p>Podzielone Włochy.</p> <p>Wyprawa Garibaldiiego.</p> <p>Zjednoczone Włochy.</p> <p>Otto von Bismarck.</p> <p>Wojny Prus z Danią, Austrią i Francją.</p> <p>Niemcy cesarstwem.</p>	<p>XXIII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:</p> <p>1) opisuje sytuację polityczną w Europie w II połowie XIX wieku, w tym procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec.</p>
11. Wojna secesyjna	<p>Północ i Południe.</p> <p>Niewolnictwo.</p> <p>Secesja.</p> <p>Przebieg wojny.</p> <p>Zniesienie niewolnictwa.</p> <p>Stany Zjednoczone po wojnie secesyjnej.</p>	<p>XXIII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:</p> <p>2) prezentuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych.</p>
12. Kolonializm w XIX wieku	<p>Kolonializm.</p> <p>Imperializm.</p> <p>Imperium brytyjskie.</p> <p>Podział świata między mocarstwa.</p> <p>Rasizm.</p>	<p>XXIII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:</p> <p>3) wyjaśnia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX wieku.</p>

<p>13. Nowe idee w Europie</p>	<p>Socjalizm. Marks i Engels. Walka klas. Marksizm a rzeczywistość. Partie socjaldemokratyczne. Europejskie demokracje. Emancypacja kobiet. Kultura masowa.</p>	<p>XXIII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń: 4) wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany obyczajowe.</p>
<p>14. Pierwsze polskie partie polityczne</p>	<p>Ludność i gospodarka ziem polskich pod zaborami. Los robotników. Partie socjalistyczne. Narodowa Demokracja.</p>	<p>XXIV. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń: 3) opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków; 4) omawia narodziny i pierwsze lata istnienia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy).</p>
<p>15. Ostatnie lata pod zaborami</p>	<p>Rewolucja 1905 r. Spór orientacyjny.</p>	<p>XXIV. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń: 5) wyjaśnia społeczne i narodowe aspekty rewolucji w latach 1905–1907; 6) charakteryzuje spór orientacyjny w latach 1908–1914.</p>
<p>Świat w II połowie XIX wieku (lekcja powtórzeniowa)</p>		

<p>16. Od „zbrojnego pokoju” do I wojny światowej</p>	<p>Przyczyny wojny. Zamach w Sarajewie. Wojna błyskawiczna (manewrowa). Wojna na wyczerpanie. Wojna światowa.</p>	<p>XXV. I wojna światowa. Uczeń: 1) omawia najważniejsze konflikty między mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX wieku; 2) wymienia główne przyczyny wojny – polityczne i gospodarcze, pośrednie i bezpośrednie; 3) omawia specyfikę działań wojennych: wojna pozycyjna, manewrowa, działania powietrzne i morskie.</p>
<p>17. Dwie rewolucje w Rosji</p>	<p>Słabość Rosji. Rewolucja lutowa. Dwuwładza. Włodzimierz Lenin. Objęcie władzy przez bolszewików. Dyktatura proletariatu. Wojna domowa. Reakcja Europy na wydarzenia w Rosji.</p>	<p>XXV. I wojna światowa. Uczeń: 5) opisuje rewolucję i wojnę domową w Rosji.</p>
<p>18. Klęska państw centralnych</p>	<p>Postęp techniczny i nowe bronie. Przystąpienie Stanów Zjednoczonych do wojny. Klęska Niemiec. Rozpad Austro-Węgier. Skutki wojny.</p>	<p>XXV. I wojna światowa. Uczeń: 4) charakteryzuje postęp techniczny w okresie I wojny światowej.</p>

<p>19. O wolną Polskę</p>	<p>Polacy wobec wielkiej wojny. Akt 5 listopada. Klęska trzech zaborców. Odrodzenie państwa.</p>	<p>XXVI. Sprawa polska w czasie I wojny światowej. Uczeń: 1) charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu wojny; 2) omawia umiędzynarodowienie sprawy polskiej: akt 5 listopada 1916 r., rola Stanów Zjednoczonych i rewolucji rosyjskich, deklaracja z 3 czerwca 1918 r.; 3) ocenia polski wysiłek zbrojny i dyplomatyczny, wymienia prace państwotwórcze podczas wojny.</p>
<p>I wojna światowa (lekcja powtórzeniowa)</p>		
<p>20. Europa i Ameryka po I wojnie światowej</p>	<p>Traktat wersalski. Liga Narodów i ład wersalski. Wielki kryzys.</p>	<p>XXVII. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń: 1) opisuje kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny; 2) charakteryzuje postanowienia konferencji paryskiej oraz traktatu w Locarno; ocenia funkcjonowanie Ligi Narodów i ład wersalski.</p>

21. Nazizm w Niemczech	Republika Weimarska. Nazizm. Dojście Adolfa Hitlera do władzy. Totalitaryzm III Rzeszy.	XXVII. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń: 1) opisuje kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny; 3) charakteryzuje oblicza totalitaryzmu (niemieckiego narodowego socjalizmu): ideologię i praktykę.
22. Komunizm w ZSRS ⁴	Wojna domowa. Rządy Lenina. Stalin. Kolektywizacja i industrializacja. Totalitaryzm ZSRS.	XXVII. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń: 3) charakteryzuje oblicza totalitaryzmu (systemu sowieckiego): ideologię i praktykę.
Świat w dwudziestoleciu międzywojennym (lekcja powtórzeniowa)		
23. Odzyskanie niepodległości	Kształtowanie się ośrodków władzy. Rada Regencyjna, rząd tymczasowy. Mała konstytucja.	XXVIII. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń: 1) omawia formowanie się centralnego ośrodka władzy państwowej – od październikowej deklaracji Rady Regencyjnej do „Małej Konstytucji”.

⁴ Też ZSRR.

24. Walka o granice	Koncepcje granic państwa polskiego. Kształtowanie się granicy południowo-wschodniej (walki z Ukraińcami). Kształtowanie się granicy zachodniej (powstanie wielkopolskie, powstania śląskie). Kształtowanie się granicy północnej (plebiscyty na Warmii i Mazurach). Decyzje konferencji wersalskiej w sprawie granic polskich.	XXVIII. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń: 2) przedstawia proces wykuwania granic: wersalskie decyzje a fenomen Powstania Wielkopolskiego i powstań śląskich (zachód) – federacyjny dylemat a inkorporacyjny rezultat (wschód).
25. Wojna polsko-radziecka	Kształtowanie się granicy wschodniej (wojna polsko-bolszewicka, traktat ryski). Stosunki z Litwą (bunt gen. Żeligowskiego, powstanie Litwy Środkowej).	XXVIII. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń: 3) opisuje wojnę polsko-bolszewicką i jej skutki (pokój ryski).
26. Rzeczpospolita Polska	Zniszczenia wojenne. Trudy odbudowy i scalenia ziem polskich po rozbiorach. Społeczeństwo polskie – struktura społeczna, narodowościowa i wyznaniowa. Konstytucja marcowa.	XXIX. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939. Uczeń: 1) charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego; 2) charakteryzuje ustrój polityczny Polski na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r.
27. Pierwsze lata niepodległej Polski	<i>Wojsko polskie. Prawo. Edukacja. Reformy gospodarcze.</i>	<i>Temat wykraczający poza podstawę programową.</i>
II Rzeczpospolita – formowania państwa (lekcja powtórzeniowa)		
28. Pod rządami sanacji	Kryzys demokracji parlamentarnej. Zamach majowy. Polski autorytaryzm. Konstytucja kwietniowa.	XXIX. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939. Uczeń: 3) omawia kryzys demokracji parlamentarnej w Polsce –

		<p>przyczyny, przebieg i skutki przewrotu majowego;</p> <p>4) opisuje polski autorytaryzm – rządy sanacji, zmiany ustrojowe (konstytucja kwietniowa z 1935 r.).</p>
<p>29. Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej</p>	<p>Kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (system sojuszy). Rapallo i Locarno. Wojna celna z Niemcami. Polityka równowagi.</p>	<p>XXIX. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939. Uczeń:</p> <p>1) charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego;</p> <p>5) przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (system sojuszy i politykę równowagi).</p>
<p>30. Problemy gospodarcze i narodowościowe</p>	<p>Budowa Gdyni i magistrali węglowej. Wielki kryzys gospodarczy na ziemiach polskich. Centralny Okręg Przemysłowy. Mniejszość ukraińska i żydowska.</p>	<p>XXX. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń:</p> <p>1) charakteryzuje społeczną, narodowościową i wyznaniową strukturę państwa polskiego;</p> <p>2) omawia skutki światowego kryzysu gospodarczego na ziemiach polskich;</p> <p>3) ocenia osiągnięcia gospodarcze II Rzeczypospolitej, a zwłaszcza powstanie Gdyni, magistrali węglowej i COP-u.</p>
<p>31. Nauka i kultura II Rzeczypospolitej</p>	<p>Osiągnięcia polskiej nauki. Literatura i sztuka. Radio i kino. Sport.</p>	<p>XXX. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń:</p>

		4) podaje najważniejsze osiągnięcia kulturalne i naukowe Polski w okresie międzywojennym.
II Rzeczpospolita – sukcesy i niepowodzenia (lekcja powtórzeniowa)		
32. Japońska ekspansja	Meiji. Ekspansja Japonii na Bliskim Wschodzie. Wojna z Rosją i Chinami. Powstanie imperium kolonialnego Japonii.	XXXI. Droga do wojny. Uczeń: 1) omawia japońską agresję na Dalekim Wschodzie.
33. Włochy i Hiszpania	Włochy po I wojnie światowej. Mussolini i marsz na Rzym. Totalitaryzm włoski. Ekspansja kolonialna Włoch. Wojna domowa w Hiszpanii.	XXVII. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń: 3) charakteryzuje oblicza totalitaryzmu (włoskiego faszyzmu): ideologię i praktykę. XXXI. Droga do wojny. Uczeń: 2) przedstawia ekspansję Włoch i wojnę domową w Hiszpanii.
34. Marsz ku wojnie	Rozbudowa armii. Remilitaryzacja Nadrenii. Ekspansja terytorialna III Rzeszy (<i>Anschluss</i> Austrii, konferencja w Monachium i zajęcie Sudetów czeskich, rozbiór Czechosłowacji). <i>Appeasement</i> . Pakt Ribbentrop–Mołotow.	XXXI. Droga do wojny. Uczeń: 3) opisuje politykę hitlerowskich Niemiec – rozbijanie systemu wersalsko-lokarneńskiego: od remilitaryzacji Nadrenii do układu w Monachium; 4) charakteryzuje politykę ustępstw Zachodu wobec Niemiec Hitlera; 5) wymienia konsekwencje paktu Ribbentrop–Mołotow.
Ku wojnie (lekcja powtórzeniowa)		

KLASA VIII

1. Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r.	Położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu wojny. Agresja Niemiec i Związku Sowieckiego. Wojna obronna.	XXXII. Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń: 1) charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej; 2) opisuje i omawia etapy wojny obronnej i wskazuje na mapach położenia stron walczących; 3) podaje przykłady szczególnego bohaterstwa Polaków, np. obrona poczty w Gdańsku, walki o Westerplatte, obrona wieży spadochronowej w Katowicach, bitwy pod Mokrą i Wizną, bitwa nad Bzurą, obrona Warszawy, obrona Grodna, bitwa pod Kockiem.
2. II wojna światowa	Atak na Francję. Bitwa o Anglię. Podboje Stalina.	XXXIII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń: 1) przedstawia oraz sytuje w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne).

<p>3. Okupowana Europa</p>	<p>Polityka Niemiec na terenach okupowanej Europy. Zagłada Żydów, Romów i innych narodów. Różne postawy ludności wobec horroru wojny.</p>	<p>XXXIII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń: 2) charakteryzuje politykę Niemiec na terenach okupowanej Europy; przedstawia zagładę Żydów oraz Romów i eksterminację innych narodów; zna przykłady bohaterstwa Polaków ratujących Żydów z Holocaustu.</p>
<p>4. Zwycięstwo aliantów</p>	<p>Agresja III Rzeszy na ZSRS. Agresja Japonii w Azji. Powstanie koalicji antyhitlerowskiej. Klęska państw Osi.</p>	<p>XXXIII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń: 1) przedstawia oraz sytuuje w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne); 4) wymienia główne decyzje konferencji wielkiej trójki (Teheran, Jałta, Poczdam).</p>
<p>5. Zakończenie II wojny światowej</p>	<p>Konferencje wielkiej trójki. Kapitulacja III Rzeszy. Hiroszima i Nagasaki. Skutki II wojny światowej. Zmiany granic i przesiedlenia ludności.</p>	<p>XXXIII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń: 1) przedstawia oraz sytuuje w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne); 3) wyjaśnia przyczyny klęski państw Osi; 5) przedstawia bezpośrednie skutki II wojny światowej, w tym problem zmiany granic</p>

		i przesiedleń ludności.
II wojna światowa (lekcja powtórzeniowa)		
6. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką	<p>Podział ziem polskich po kampanii wrześniowej.</p> <p>Polityka okupanta niemieckiego i sowieckiego wobec ludności polskiej.</p> <p>Zbrodnie niemieckie i sowieckie (Palmiry, Katyń, Zamojszczyzna, kaźń profesorów lwowskich,).</p> <p>Konflikt polsko-ukraiński (rzeź wołyńska) na Kresach Wschodnich.</p>	<p>XXXIV. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:</p> <p>1) porównuje założenia i metody polityki niemieckiej i sowieckiej w okupowanej Polsce;</p> <p>2) wymienia przykłady zbrodni niemieckich i sowieckich (Palmiry, Katyń, kaźń profesorów lwowskich, Zamojszczyzna);</p> <p>3) wyjaśnia przyczyny i rozmiary konfliktu polsko-ukraińskiego (rzeź wołyńska) na Kresach Wschodnich.</p>
7. Rząd londyński i polskie państwo podziemne	<p>Kształtowanie się państwa podziemnego.</p> <p>Formy oporu wobec okupantów.</p>	<p>XXXIV. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:</p> <p>4) charakteryzuje polityczną i militarną działalność polskiego państwa podziemnego, w tym formy oporu wobec okupantów.</p>
8. Powstanie warszawskie	<p>Akcja „Burza”.</p> <p>Przyczyny i skutki powstania warszawskiego.</p> <p>Postawa aliantów i Związku Sowieckiego wobec powstania.</p>	<p>XXXIV. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:</p> <p>5) wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu powstania warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów i Związku Sowieckiego wobec powstania.</p>

<p>9. Sprawa polska w czasie II wojny światowej</p>	<p>Powstanie i działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na wychodźstwie. Polskie formacje wojskowe na różnych frontach wojny. Polityka mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej.</p>	<p>XXXV. Sprawa polska w czasie II wojny światowej. Uczeń: 1) przedstawia okoliczności powstania i omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na wychodźstwie; 2) umieszcza w czasie i przestrzeni działania polskich formacji na różnych frontach i obszarach toczącej się wojny; 3) przedstawia politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej.</p>
<p>Polska w II wojnie światowej (lekcja powtórzeniowa)</p>		
<p>10. Świat po II wojnie światowej</p>	<p>Norymberga. Organizacja Narodów Zjednoczonych. Rozpad koalicji antyhitlerowskiej. Początki zimnej wojny.</p>	<p>XXXVI. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 1) charakteryzuje bezpośrednie skutki II wojny światowej, wyróżniając następstwa polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe, z uwzględnieniem powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych; 2) wyjaśnia przyczyny i skutki rozpadu koalicji antyhitlerowskiej oraz opisuje początki zimnej wojny.</p>

<p>11. Utworzenie dwóch państw niemieckich</p>	<p>Powstanie NRD i RFN. Utworzenie NATO i Układu Warszawskiego. Początki integracji europejskiej.</p>	<p>XXXVI. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 2) opisuje początki zimnej wojny; 3) opisuje okoliczności powstania NRD i RFN; 4) wskazuje na mapie państwa NATO i Układu Warszawskiego, charakteryzując oba bloki polityczno-wojskowe.</p>
<p>12. Za żelazną kurtyną</p>	<p>Sytuacja w ZSRS i państwach jego strefy wpływów. Wydarzenia na Węgrzech w 1956 r. i w Czechosłowacji w 1968 r.</p>	<p>XXXVI. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 5) omawia sytuację w ZSRS i państwach jego strefy wpływów z uwzględnieniem wydarzeń na Węgrzech w 1956 r. i w Czechosłowacji w 1968 r.</p>
<p>13. Konflikty zimnej wojny</p>	<p>Wojna w Korei. Wojna w Wietnamie. Wojna w Afganistanie. Blokada Berlina i kryzys kubański.</p>	<p>XXXVI. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 7) wymienia konflikty doby zimnej wojny, w tym wojny w Korei, Wietnamie i Afganistanie oraz omawia skutki blokady Berlina i kryzysu kubańskiego.</p>
<p>14. Poza Europą</p>	<p>Przyczyny dekolonizacji. Przebieg procesów dekolonizacyjnych i ich następstwa.</p>	<p>XXXVI. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 6) określa przyczyny, umieszcza w czasie i przestrzeni procesy dekolonizacyjne i ocenia ich następstwa.</p>

15. Chiny i Japonia po II wojnie światowej	Chińska Republika Ludowa. Rewolucja kulturalna. Japonia po II wojnie światowej	XXXVI. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 9) omawia przemiany w Chinach po II wojnie światowej.
16. Konflikt na Bliskim Wschodzie	Przyczyny konfliktu arabsko-żydowskiego. Powstanie państwa Izrael. Wojny żydowsko-arabskie.	XXXVI. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 8) opisuje przebieg konfliktu na Bliskim Wschodzie.
Zimna wojna (lekcja powtórzeniowa)		
17. Komuniści u władzy	Skutki II wojny światowej na ziemiach polskich. Zmiany granic. Przemieszczenia ludności. Przejęcie władzy przez komunistów (Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego). Referendum ludowe. Wybory w 1947 r. Postawy Polaków wobec nowych władz.	XXXVI. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 1) charakteryzuje bezpośrednie skutki II wojny światowej, wyróżniając następstwa polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe. XXXVII. Początki komunizmu w Polsce. Uczeń: 1) przedstawia okoliczności przejęcia władzy w Polsce przez komunistów (rola Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, referendum ludowe, wybory w 1947 r.); 2) charakteryzuje postawy Polaków wobec nowych władz ze szczególnym uwzględnieniem oporu zbrojnego (żołnierze niezłomni [wyklęci]).

<p>18. Stalinizm w Polsce</p>	<p>Przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu. System terroru stalinowskiego w Polsce.</p>	<p>XXXVIII. Stalinizm w Polsce i jego skutki. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) przedstawia przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu; 2) omawia system terroru stalinowskiego w Polsce i ocenia jego skutki.
<p>19. Rządy Gomułki</p>	<p>System władzy w latach 60. w PRL i formy uzależnienia od ZSRS. Realia życia społecznego i kulturalnego w epoce Gomułki. Stosunki władzy z Kościołem. Odwilż. Poznański czerwiec 1956 r. (powstanie poznańskie) i wydarzenia październikowe 1956 r.</p>	<p>XXXVIII. Stalinizm w Polsce i jego skutki. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3) wyjaśnia przyczyny i skutki poznańskiego czerwca 1956 r. (powstanie poznańskie) oraz znaczenie wydarzeń październikowych 1956 r. <p>XXXIX. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) opisuje system władzy w latach 60. w PRL i formy uzależnienia od ZSRS; 2) charakteryzuje realia życia społecznego i kulturalnego z uwzględnieniem specyfiki czasów gomułkowskich; 4) wyjaśnia znaczenie roli Kościoła katolickiego dla stosunków politycznych i społecznych.

<p>20. Dziesięć lat Edwarda Gierka</p>	<p>Kryzys społeczny w 1968 r. Wydarzenia grudnia 1970 r. Rządu Gierka. Realia życia społecznego i kulturalnego w epoce Gierka. Strajki czerwca 1976 r. Narodziny opozycji politycznej.</p>	<p>XXXIX. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) opisuje system władzy w latach 70. w PRL i formy uzależnienia od ZSRS; 2) charakteryzuje realia życia społecznego i kulturalnego z uwzględnieniem specyfiki czasów gierkowskich; 3) przedstawia i sytuuje w czasie różnorodność przyczyn kryzysów społecznych w latach 1968, 1970, 1976 i ich konsekwencje; 4) wyjaśnia znaczenie roli Kościoła katolickiego dla stosunków politycznych i społecznych; 5) opisuje narodziny i działania opozycji politycznej w latach 1976–1980.
<p>21. Solidarność</p>	<p>Wybór Karola Wojtyły na papieża. Wpływ Jana Pawła II na przemiany społeczne i polityczne w Polsce. Przyczyny i następstwa strajków sierpniowych w 1980 r. Powstanie Solidarności.</p>	<p>XXXIX. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4) wyjaśnia znaczenie roli Kościoła katolickiego dla stosunków politycznych i społecznych; 6) przedstawia rolę Jana Pawła II i ocenia jego wpływ na przemiany społeczne i polityczne; 7) wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków

		sierpniowych w 1980 r.; 8) charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność”.
22. Stan wojenny	Przyczyny, przebieg i konsekwencje stanu wojennego. Postawy Polaków wobec stanu wojennego. Fenomen oporu społecznego.	XL. Dekada 1981–1989. Uczeń: 1) wyjaśnia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego, opisuje jego przebieg i konsekwencje; 2) przedstawia postawy Polaków wobec stanu wojennego, fenomen oporu społecznego.
23. Upadek PRL	Sytuacja polityczna i gospodarcza w Polsce w latach 80. Porozumienia „okrągłego stołu”.	XL. Dekada 1981–1989. Uczeń: 3) wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia „okrągłego stołu”, przedstawia jego głównych uczestników i opisuje postanowienia.
Polska Rzeczpospolita Ludowa (lekcja powtórzeniowa)		
24. Rozpad ZSRS	Sytuacja w ZSRS w latach 80. Rządy Leonida Breżniewa. Michaił Gorbaczow. Pierestrojka i głośność. Kryzys i rozpad ZSRS.	XXXVI. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 10) wyjaśnia przyczyny oraz lokalizuje w czasie i przestrzeni proces rozpadu ZSRS na przełomie lat 80. i 90., a także wyjaśnia jego następstwa.
25. Jesień Narodów	Przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–1991. Proces rozpadu Układu Warszawskiego	XXXVI. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 11) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w latach

		1989–1991. XLII. Miejsce Polski w świecie współczesnym. Uczeń: 1) przedstawia i sytuje w czasie i przestrzeni proces rozpadu Układu Warszawskiego.
26. Narodziny III Rzeczypospolitej	Przemiany ustrojowe w latach 1989–1997. Przemiany społeczno-polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90. Napięcia społeczne w III Rzeczypospolitej	XLI. Narodziny III Rzeczypospolitej. Uczeń: 1) opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997; 2) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90.; 3) wyjaśnia przyczyny napięć społecznych.
27. Wzrost znaczenia Chin	<i>Przemiany w Chinach po śmierci Mao Zedonga. Rozwój gospodarczy Chin. Prawa człowieka. Chiny jako mocarstwo polityczne w XXI wieku.</i>	<i>Temat wykraczający poza podstawę programową.</i>
28. Terroryzm	<i>Przyczyny terroryzmu (polityczne, ekonomiczne). Organizacje terrorystyczne działające w XX w. Zamach na World Trade Center. Wojna z terroryzmem.</i>	<i>Temat wykraczający poza podstawę programową.</i>
29. Bliski Wschód	<i>Intifady. Proces pokojowy w Autonomii Palestyńskiej. Stosunki arabsko-izraelskie.</i>	<i>Temat wykraczający poza podstawę programową.</i>

30. Unia Europejska	Cele i etapy integracji europejskiej. Powstanie Unii Europejskiej. Unia Europejska dzisiaj.	XXXVI. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 12) przedstawia cele i główne etapy rozwoju Unii Europejskiej.
31. Kultura i społeczeństwo Europy	Przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej. Globalizacja. Internet. Kultura masowa.	XXXVI. Świat po II wojnie światowej. Uczeń: 13) opisuje najważniejsze przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej.
32. Miejsce Polski w świecie	Przystąpienie Polski do NATO w 1999 r. Negocjacje i przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r.	XLII. Miejsce Polski w świecie współczesnym. Uczeń: 1) przedstawia i sytuuje w czasie i przestrzeni odzyskanie suwerenności przez Polskę; 2) wyjaśnia przyczyny i znaczenie przystąpienia Polski do NATO w 1999 r.; 3) wyjaśnia przyczyny i znaczenie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r.
Świat i Polska w latach 1989–2004 (lekcja powtórzeniowa)		

5. Procedury osiągnięcia celów

Osiągnięcie zakładanych celów nauczania wymaga od nauczyciela podawania treści w sposób atrakcyjny, z wykorzystaniem wielu różnorodnych metod i technik nauczania, tak aby w maksymalnym stopniu zainteresować ucznia i zachęcić go do nauki.

Do najczęściej stosowanych i zalecanych metod nauczania należą m.in.:

- opowiadanie,
- opis,
- rozmowa nauczająca,
- praca pod kierunkiem (z podręcznikiem, zeszytem ćwiczeń, kartą pracy, tekstem źródłowym, ilustracją, mapą, filmami edukacyjnymi),
- burza mózgów,
- metaplan,
- mapa mentalna,
- drzewo decyzyjne,
- dyskusja,
- debata „za” i „przeciw”,
- analiza SWOT,
- ranking diamentowy,
- kula śniegowa,
- techniki dramowe,
- gry dydaktyczne,
- portfolio.

Pracując z zespołem klasowym, nauczyciel powinien pamiętać, że w jego skład wchodzi osoby o różnym stopniu rozwoju intelektualnego wynikającym nie tylko z wieku, ale przede wszystkim z indywidualnych możliwości i predyspozycji umysłowych. Dlatego niezwykle ważny jest dobór metod, które pozwolą zindywidualizować proces nauczania zarówno pod kątem pracy z uczniem zdolnym, jak i uczniem mającym trudności w nauce.

Stosowanie wymienionych metod ma na celu nie tylko przekazanie wiedzy, ale też umożliwianie uczniom nabywania i doskonalenia umiejętności ponadprzedmiotowych, takich jak:

- czytanie – rozumiane zarówno jako prosta czynność, jak i umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania tekstów w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa,
- myślenie naukowe – rozumiane jako formułowanie wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących społeczeństwa,
- komunikowanie się w języku ojczystym,
- posługiwanie się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym także w celu wyszukiwania i korzystania z informacji,
- uczenie się jako sposób zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji,
- praca zespołowa.

Nauczyciel powinien zachęcać uczniów nie tylko do poznawania treści programowych przedmiotu historia, ale także do aktywności pozalekcyjnej i pozaszkolnej.

Okazją ku temu będzie m.in.:

- przygotowywanie wystaw i gazetek związanych z tematyką historyczną i społeczną,
- udział w konkursach i olimpiadach,
- działalność kółka historycznego,
- udział w zajęciach lub warsztatach organizowanych przez instytucje wspierające działalność dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą szkoły (muzea, biblioteki, Instytut Pamięci Narodowej, jednostki samorządu terytorialnego),
- czynne poznawanie regionu (lekcje w terenie, odwiedzanie miejsc pamięci narodowej, wycieczki krajoznawcze).

6. Opis założonych osiągnięć ucznia

Osiągnięcia ucznia w procesie nauczania po szkole podstawowej są efektem realizacji zapisów w podstawie programowej. Zawierają one zestaw niezbędnej wiedzy i koniecznych umiejętności, które uczeń powinien opanować w ciągu pięcioletniej nauki w klasach IV–VIII.

6.1. Uczeń zna:

- Zasady ustalania wieku i połowy wieku dla danego wydarzenia historycznego, zasady pracy ze źródłami historycznymi oraz z mapą.
- Główne osiągnięcia cywilizacyjne starożytnej Grecji i starożytnego Rzymu.
- Najważniejsze daty, postacie i wydarzenia związane z historią małej ojczyzny, Polski i Europy od średniowiecza do współczesności.
- Wybrane zagadnienia z dziejów innych kontynentów (Ameryki Północnej, Ameryki Południowej, Afryki i Azji).
- Polaków zasłużonych dla rozwoju kultury i nauki w różnych okresach historycznych.
- Najważniejsze wydarzenia z historii własnej rodziny.
- Symbole państwowe, rocznice narodowe i miejsca pamięci.
- Najważniejsze regiony Polski oraz sąsiadów Rzeczypospolitej Polskiej.
- Najważniejsze cechy ustroju państwa polskiego.

6.2. Uczeń rozumie:

- Związki przyczynowo-skutkowe zachodzące między wydarzeniami i procesami historycznymi.
- Znaczenie kultury starożytnej Grecji, starożytnego Rzymu i chrześcijaństwa jako filarów cywilizacji zachodniej.
- Najważniejsze pojęcia związane z historią małej ojczyzny, Polski, Europy i świata od średniowiecza do współczesności.
- Związki historyczne Polski z Europą od średniowiecza do czasów współczesnych.
- Wagę tolerancji, poszanowania kultury i dorobku innych narodów dla budowy pokojowej egzystencji w Europie.

6.3. Uczeń potrafi:

- Analizować i interpretować różne materiały źródłowe (teksty, ilustracje, plany, mapy) oraz odpowiadać na proste pytania do nich.
- Umiejscawiać omawiane wydarzenia i procesy w czasie i w przestrzeni.
- Dostrzegać związki między przeszłością a teraźniejszością.
- Wskazywać najważniejsze cechy różnych procesów historycznych, wymienić ich przyczyny i skutki, wyciągać z nich wnioski.
- Opowiadać o postaciach i wydarzeniach historycznych, scharakteryzować je i ocenić.
- Opowiadać o życiu codziennym, wychowaniu i edukacji od czasów starożytnych do współczesnych.
- Wymienić członków własnej rodziny.
- Opisać region, w którym żyje.
- Scharakteryzować ustrój polityczny państwa polskiego.
- Formułować pytania i problemy związane ze zjawiskami zachodzącymi w przeszłości, a także ze zjawiskami zachodzącymi w środowisku lokalnym.
- Wykorzystywać literaturę naukową i popularnonaukową do realizacji stawianych na lekcjach problemów oraz pogłębiania wiedzy.
- Formułować własną opinię, dyskutować, uwzględniać argumenty „za” i „przeciw”, dostrzegać złożoność problemów.
- Samodzielnie poszukiwać informacji za pomocą dostępnych środków komunikacji.
- Prezentować efekty swojej pracy z wykorzystaniem różnorodnych metod (mapy, wykresy, szkice, prace plastyczne).
- Prezentować ustnie oraz pisemnie swoje przemyślenia i wyniki samodzielnej pracy.
- Samodzielnie rozwiązywać postawiony problem bądź współdziałać w grupie w celu jego rozwiązania.

7. Ocenianie osiągnięć ucznia

Nauczyciel sprawdza stopień realizacji podstawy programowej dotyczącej przedmiotu historia, oceniając dwa aspekty działalności uczniów.

Pierwszy to postępy ucznia wynikające ze zdobytej wiedzy i umiejętności. Uczeń dowiaduje się, w jakim stopniu opanował wiadomości i umiejętności, a nauczyciel uzyskuje informacje o efektywności stosowanych metod pracy.

W wypadku takiego oceniania uczeń uzyskuje stopnie za:

- umiejętność korzystania z różnych źródeł informacji,
- krótkie odpowiedzi ustne,
- prace domowe,
- sprawdziany,
- testy rozwiązywane w ramach programu Lepsza Szkoła⁵, przygotowującego do egzaminu po klasie VIII,
- prace manualne (rysunki, komiksy, kolaże itp.),
- teczki portfolio,
- referaty.

Drugi aspekt dotyczy emocji i postaw ucznia. Formułując ocenę, nauczyciel powinien brać pod uwagę zaangażowanie na lekcji, samodzielność, pomysłowość, oryginalne podejście ucznia do postawionego przed nim problemu, aktywność w realizacji zadań na terenie szkoły i poza nią oraz odpowiedzialność za przyjęte zobowiązania.

⁵ Lepsza Szkoła to projekt edukacyjny opracowany i realizowany przez Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe. Jego celem jest dostarczenie nauczycielom narzędzi służących do weryfikacji wiedzy uczniów i badania efektywności nauczania. Uczniom zaś umożliwia przygotowanie się do egzaminów zewnętrznych kończących 5-letni cykl nauczania na poziomie szkoły podstawowej.

7.1. Kryteria wymagań ogólnych na poszczególne oceny z historii w klasach IV–VIII

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował treści zawartych w podstawie programowej, ma poważne braki w podstawowych wiadomościach,
- nie opanował umiejętności związanych z myśleniem historycznym i stosowaniem treści historycznych i społecznych nawet w stopniu minimalnym,
- nie rozumie prostych związków między faktami historycznymi,
- nie potrafi odtworzyć istotnych elementów materiału opracowywanego na lekcjach,
- nie potrafi zbudować prostej wypowiedzi na zadany temat,
- nie wykonuje zadań realizowanych przez zespół klasowy, jest bierny, nie przejawia zainteresowania treściami przedmiotu ani chęci przyswajania wiadomości i współpracy z nauczycielem.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

- opanował treści konieczne, ale jego wiedza jest fragmentaryczna, ma braki w podstawowych wiadomościach i umiejętnościach, lecz z pomocą nauczyciela potrafi je w dłuższym czasie nadrobić,
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć z zakresu historii,
- zna główne postacie historyczne,
- zna prosty podział źródeł historycznych,
- rozumie prosty tekst źródłowy,
- ma ogólną orientację w posługiwaniu się osią czasu, przyporządkowuje datę wiekowi,
- zna daty roczne przełomowych wydarzeń,
- odczytuje podstawowe dane kartograficzne, wskazuje na mapie wybrane państwa i regiony,
- umie nazwać poznane epoki oraz przedstawić ich ramy chronologiczne,
- okazuje szacunek symbolom państwowym,
- zachowuje się godnie w czasie obchodów świąt i uroczystości państwowych,
- posługuje się podręcznikiem,
- wykonuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim stopniu trudności,

- ma trudności ze zbudowaniem poprawnej wypowiedzi,
- zachowuje na lekcji bierną postawę, ale wykazuje chęć współpracy i odpowiednio motywowany jest w stanie przy pomocy nauczyciela wykonać proste polecenia.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

- posiada kompetencje określone na ocenę dopuszczającą,
- opanował minimum wiadomości i umiejętności przewidzianych w podstawie programowej,
- z niewielkimi trudnościami posługuje się terminologią poznaną na lekcjach,
- dostrzega podstawowe związki przyczynowo-skutkowe pomiędzy faktami historycznymi,
- wyciąga proste wnioski z otrzymanych informacji,
- dostrzega rolę głównych postaci historycznych w ważnych wydarzeniach,
- rozróżnia podstawowe typy źródeł informacji historycznej,
- pod kierunkiem nauczyciela gromadzi, porządkuje i wykorzystuje informacje z różnych źródeł,
- podejmuje próby analizy i interpretacji tekstu źródłowego,
- z niewielką pomocą nauczyciela umiejscawia wydarzenia w czasie,
- szereguje poznane wydarzenia w czasie,
- z niewielką pomocą nauczyciela umiejscawia wydarzenia w przestrzeni (mapa),
- podaje podstawowe cechy odróżniające epoki: starożytną, średniowieczną i nowożytną,
- wskazuje główne elementy tradycji starożytnej w życiu współczesnym,
- samodzielnie pracuje z podręcznikiem,
- wykonuje proste zadania pisemne, poprawia popełnione błędy merytoryczne,
- formułuje krótkie i proste wypowiedzi na zadany temat,
- formułuje ogólne opinie,
- wykazuje niewielką aktywność na lekcjach, ale współpracuje z grupą podczas realizacji zadań,
- posługuje się mediami elektronicznymi.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

- posiada kompetencje określone na oceny dopuszczającą i dostateczną,
- opanował w niepełnym stopniu wiadomości i umiejętności ujęte w podstawie programowej,
- prawidłowo posługuje się terminologią historyczną,
- porównuje wydarzenia z przeszłości, dostrzega złożoność związków przyczynowo-skutkowych między wydarzeniami,
- samodzielnie wyciąga ogólne wnioski,
- charakteryzuje dokonania ważnych postaci historycznych,
- samodzielnie gromadzi, porządkuje i wykorzystuje informacje z różnych źródeł,
- analizuje i interpretuje teksty źródłowe z niewielką pomocą nauczyciela,
- wykonuje wszystkie rodzaje ćwiczeń związane z orientacją w czasie,
- dobrze posługuje się mapą historyczną i planem, poprawnie odczytuje zawarte w nich informacje,
- umie krótko scharakteryzować poznane epoki,
- wskazuje elementy tradycji wszystkich epok w życiu współczesnym,
- zna różne systemy organizacji społeczeństw i państw,
- rozwiązuje typowe problemy z wykorzystaniem informacji z różnych źródeł, inspirowany przez nauczyciela potrafi rozwiązać trudniejsze zadania,
- swobodnie wypowiada się na wybrane tematy,
- formułuje i uzasadnia własne poglądy i opinie,
- aktywnie uczestniczy w lekcjach,
- systematycznie przygotowuje się do zajęć i odrabia prace domowe.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

- posiada kompetencje określone na oceny dopuszczającą, dostateczną i dobrą,
- opanował w niemal pełnym stopniu wiadomości i umiejętności ujęte w podstawie programowej,
- swobodnie wypowiada się na temat przyczyn, przebiegu i skutków wydarzeń oraz zjawisk historycznych i społecznych,
- samodzielnie wyciąga złożone wnioski,
- ocenia dokonania postaci historycznych,

- integruje wiedzę z różnych przedmiotów i źródeł różnego typu, wyraża ją w wypowiedziach ustnych i pisemnych, posługuje się poprawnym językiem,
- samodzielnie analizuje i interpretuje teksty źródłowe,
- dostrzega ciągłość i zmienność w różnych formach życia politycznego i społecznego (państwo, przemiany w strukturze społecznej, gospodarce itp.),
- samodzielnie rozwiązuje wszystkie problemy teoretyczne i praktyczne z zakresu historii,
- aktywnie działa w zespole, wspiera innych, wpływa na efektywność pracy pozostałych członków grupy,
- uczestniczy w realizacji zadań dodatkowych,
- odnosi pewne sukcesy w konkursach przedmiotowych.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który:

- posiada kompetencje określone na oceny dopuszczającą, dostateczną, dobrą i bardzo dobrą,
- opanował w pełnym stopniu wiadomości i umiejętności ujęte w podstawie programowej, poszerza swoją wiedzę o wiadomości wykraczające poza podstawę programową, prezentuje dodatkową wiedzę w toku zajęć lekcyjnych,
- selekcjonuje i hierarchizuje zdobyte wiadomości,
- formułuje przemyślane i oryginalne wnioski,
- samodzielnie wykonuje zadania o wysokim stopniu trudności, nie popełniając żadnych błędów merytorycznych,
- wnosi twórczy wkład do pracy lekcyjnej, proponuje oryginalne rozwiązania,
- wykorzystuje wiedzę w nowych sytuacjach poznawczych, potrafi samodzielnie formułować pytania i rozwiązywać problemy,
- rozwija zainteresowania historyczne, udzielając się w kole historycznym, wykazuje inicjatywę i pomysłowość,
- ma krytyczne podejście do zagadnień poruszanych na lekcji,
- potrafi dyskutować, używa odpowiedniej argumentacji,
- współpracuje z nauczycielem w przygotowaniu niektórych zajęć,
- planuje i organizuje swoją pracę oraz pracę grupy zadaniowej,
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych posługuje się nienaganną polszczyzną,
- osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach przedmiotowych.

8. Ewaluacja

Właściwa i skuteczna realizacja celów zawartych w niniejszym programie zależy od stałej kontroli sposobu nauczania i zastosowanych w procesie kształcenia metod. W tym celu nauczyciel powinien zbierać informacje, które pozwolą stwierdzić, czy właściwie wywiązuje się z powierzonych mu zadań, czy też jego praca wymaga modyfikacji.

8.1. Cele ewaluacji

- Sprawdzenie, czy cele zakładane w programie nauczania przedmiotu historia zostały osiągnięte.
- Analizowanie sposobu realizacji treści programowych i metod prowadzenia zajęć.
- Podniesienie efektywności pracy.
- Dostosowanie programu do potrzeb i oczekiwań uczniów.
- Zebranie informacji niezbędnych do uzupełnienia programu.

8.2. Kryteria ewaluacji

- 80% pozytywnych opinii – cele zostały osiągnięte w stopniu wysokim.
- 50% pozytywnych opinii – cele zostały osiągnięte w stopniu zadowalającym.
- Poniżej 50% pozytywnych opinii – cele zostały osiągnięte w minimalnym stopniu.

8.3. Pytania kluczowe

- W jakim stopniu zostały zrealizowane cele zawarte w programie nauczania?
- Jak przebiega proces uczenia się i nauczania przedmiotu historia?
- W jakim stopniu spełniane są potrzeby i oczekiwania uczniów?
- W jakim stopniu wiedza i umiejętności, które uzyskują uczniowie, są im przydatne?

8.4. Metody zbierania danych

- Ankiety i opinie uczniów.
- Pomiar dydaktyczny wyników kształcenia.

8.5. Przykładowe ankiety dla uczniów

ANKIETA NR 1

Drogi Uczniu!

Masz przed sobą anonimową ankietę, w której możesz się wypowiedzieć na temat lekcji historii. Twoje wypowiedzi pomogą mi w planowaniu dalszej pracy, a Tobie pozwolą poznać twoje mocne i słabe strony związane z uczestnictwem w lekcjach.

I. Jestem uczniem klasy:

CZWARTEJ PIĄTEJ SZÓSTEJ
SIÓDMEJ ÓSMEJ

II. Najczęściej otrzymuję z historii oceny:

CELUJĄCE BARDZO DOBRE DOBRE
DOSTATECZNE DOPUSZCZAJĄCE NIEDOSTATECZNE

III. Przeczytaj uważnie poniższe stwierdzenia i zaznacz „TAK” albo „NIE”.

1.	Lubię historię.	TAK	NIE
2.	Historia jest dla mnie łatwa.	TAK	NIE
3.	Wszystkie zadania i polecenia nauczyciela wykonuję samodzielnie.	TAK	NIE
4.	Lekcje historii są nudne.	TAK	NIE
5.	Historia sprawia mi dużo kłopotów.	TAK	NIE
6.	Jestem zadowolony ze swoich osiągnięć z historii.	TAK	NIE
7.	Znam kryteria wymagań na poszczególne oceny.	TAK	NIE
8.	Nauczyciel ocenia mnie sprawiedliwie.	TAK	NIE
9.	Uzyskane oceny motywują mnie do dalszej pracy.	TAK	NIE
10.	Ucząc się zagadnień związanych z historią, mam świadomość, że są to bardzo potrzebne informacje.	TAK	NIE
11.	Tempo podawania informacji przez nauczyciela jest dla mnie odpowiednie.	TAK	NIE
12.	Lekcje są prowadzone w sposób jasny i przejrzysty.	TAK	NIE
13.	Odczuwam satysfakcję, gdy aktywnie uczestniczę w lekcji.	TAK	NIE

Dziękuję za udział w ankiecie!

ANKIETA NR 2

KLASA DATA

Drogi Uczniu!

Proszę cię o uwagi dotyczące tematyki i sposobu prowadzenia przeze mnie lekcji.

Przy każdym punkcie zakreśl wybraną odpowiedź lub wpisz własną.

1. Lekcja była:

- nudna średnio interesująca interesująca bardzo interesująca

2. Z tej lekcji najbardziej podobało mi się

.....

nie wzbudziło mojego zainteresowania

.....

można zrezygnować z

.....

3. W nauczycielu prowadzącym lekcję:

najbardziej podoba mi się

.....

najbardziej nie podoba mi się

.....

4. Na moją chęć uczenia się na lekcji wpływa dodatnio:

luźna / poważna atmosfera

traktowanie mnie poważnie / niepoważnie

zachęcanie mnie do słuchania / do działania

inne czynniki (jakie?)

.....

5. Nie chce mi się uczyć na lekcji, bo

.....

6. Po lekcji czuję się:

- raczej zmęczony raczej ożywiony zainteresowany

7. Ta lekcja dała mi dużo nowej wiedzy (jakiej?)

.....

8. Ta lekcja pozwoliła mi przyswoić sobie następujące umiejętności:

.....

Dziękuję za udział w ankiecie!